



VI. Zróżnicowanie jakości życia ludności na świecie

3. Zagrożenia życia. Choroby

Czynniki mające wpływ na stan zdrowia

- Na stan zdrowia każdego z nas wpływ wywiera szereg czynników, m.in.:
 - **styl życia i aktywność fizyczna**,
 - skłonność do stosowania używek: palenia tytoniu, spożywania alkoholu oraz brania narkotyków i innych substancji,
 - nieprawidłowe odżywianie (niedożywienie lub nadmiar kalorii w posiłkach),
 - otyłość (będąca m.in. skutkiem złego trybu życia, w tym – odżywiania),
 - **czynniki geograficzne**, w tym **geozagrożenia**:
 - wszystkie omawiane w innej prezentacji geozagrożenia, np. trzęsienia ziemi, wulkanizm, cyklony tropikalne, tornada, powodzie,
 - **warunki klimatyczne**,
 - skrajne warunki klimatycznie nie wpływają dobrze na stan zdrowia, np.: znaczna wilgotność powietrza, wysoka temperatura i zbyt małe lub duże uśonecznienie),
 - zmiany klimatyczne, np. wzrost średniej temperatury powietrza,
 - **warunki środowiskowe**, w tym:
 - zanieczyszczenie środowiska – w krajach rozwijających się (oraz w Polsce) dużym problemem jest zanieczyszczenie powietrza (np. zapylenie), gleby i wody,
 - warunki mieszkaniowe.



Czynniki mające wpływ na stan zdrowia

- Na stan zdrowia człowieka wpływ wywierają także inne czynniki, w tym:
 - czynniki biologiczne – uwarunkowania genetyczne,
 - czynniki społeczno-ekonomiczne:
 - urbanizacja – miejsce zamieszkania (w miastach są gorsze warunki środowiskowe, np. smog, ale lepszy dostęp do usług medycznych, edukacyjnych),
 - poziom rozwoju społeczno-gospodarczego państw,
 - ważny jest ogólny poziom opieki zdrowotnej (dostęp do usług medycznych),
 - w biednych państwach brakuje wody pitnej, środków higienicznych i urządzeń sanitarnych oraz znacznie częściej występują ogniska chorób zakaźnych,



Definicja zdrowia

- **Zdrowie** – stan pełnego fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu.
 - Dawniej definiowano zdrowie jedynie jako całkowity brak choroby czy niepełnosprawności.
 - Niegdyś także twierdzono, że odwrotnością zdrowia jest choroba.
 - Dziś wiemy, że definicja choroby jest znacznie bardziej skomplikowana, że np. człowiek wyglądający na zdrowego, mający np. problemy psychiczne jest chorym.



Główne przyczyny występowania chorób

Skazona żywność – będąca skutkiem działalności **degradacji środowiska przyrodniczego** na Ziemi prowadzi do zwiększenia zapadalności na **choroby układu pokarmowego**. Mleko pochodzące od pasącego się przy drodze bydła zawiera wiele metali ciężkich.



Degradacja środowiska przyrodniczego – będąca skutkiem działalności **gospodarczej** na Ziemi (np. wydobywania węgla brunatnego i kamiennego lub intensywnego rozwoju transportu) prowadzi do skażenia powietrza.

Wzrost stężenia szkodliwych gazów oraz zapylenie atmosfery przyczynia się do zwiększenia odsetka osób z **chorobami układu oddechowego**.



Główne przyczyny występowania chorób

Warunki geograficzne – będące skutkiem położenia geograficznego na Ziemi przyczynia się do zwiększenia prawdopodobieństwa wystąpienia **chorób zakaźnych**. Szczególnie łatwo większość chorób rozprzestrzenia się w krajach o **klimacie gorącym i wilgotnym** (np. równikowym wybitnie wilgotnym)



Dostęp do wody pitnej (brak źródeł wody pitnej) – będący skutkiem położenia w danej strefie klimatycznej (np. w klimacie suchym) na Ziemi przyczynia się w biednych krajach świata do korzystania z ujęć “złej wody”, będącej źródłem **chorób pasożytniczych i zakaźnych**.



Główne przyczyny występowania chorób

Nadmiar w ilości spożywanym posiłków, będące konsekwencją złych nawyków żywieniowych, prowadzi do zwiększenia prawdopodobieństwa wystąpienia **nadwagi i otyłości**. To z kolei prowadzi do zwiększenia prawdopodobieństwa wystąpienia **wielu chorób**, w tym chorób **układu krążenia, układu oddechowego, układu kostnego, cukrzycy, depresji** a nawet **nowotworów**.



Głód lub niedożywienie – będące skutkiem **niedostatecznej ilości spożywanego pożywienia lub jego nieodpowiedniej jakości** (np. głód utajony, gdy organizmowi brakuje określonych witamin, białka i soli mineralnych) przyczyniają się do spadku odporności organizmu i zwiększają prawdopodobieństwo zachorowania, w tym na groźne choroby zakaźne.



Główne przyczyny występowania chorób

Ograniczony dostęp do urządzeń sanitarnych lub jego brak – skutkiem jest niedostateczny poziom higieny, szczególnie wśród ludności biednej, np. zamieszkującej slumsy lub wioski w krajach afrykańskich. Wg fachowców zwykłe mycie rąk jest w stanie ograniczyć choroby zakaźne nawet o połowę.



Niski poziom usług medycznych i niedostateczny dostęp do opieki medycznej przyczynia się do rozwoju wielu groźnych chorób zakaźnych, które nie są leczone i się rozprzestrzeniają, ponieważ chorym nie ma kto pomóc. Z taką sytuacją mamy do czynienia w wielu krajach afrykańskich, w których to często misjonarze lub przedstawiciele - wolontariusze organizacji pozarządowych są jedynymi osobami na których można liczyć.



Główne przyczyny występowania chorób

Uzależnienia od nikotyny i alkoholu skutkuje wieloma negatywnymi skutkami zdrowotnymi (depresja, zaburzenia lękowe, zaburzenia afektywne dwubiegunowe, schizofrenia, zaburzenia snu i inne zaburzenia psychiczne oraz marskość wątroby, nadciśnienie tętnicze, udar, arytmia serca, a także różne odmiany raka) i społecznymi (problemy w pracy i relacji z innymi, agresja, przemoc domowa).



Dla przykładu zażywanie “krokodyla”, pierwotnie w Rosji, a następnie w wielu różnych krajach na świecie, w tym Stanach Zjednoczonych przyczynia się dość szybko do gnicia ciała (wdaje się gangrena a to skutkuje amputacją kończyn) i powolnej śmierci w bólu i cierpieniu.

Skutki występowania chorób: społeczne

- Wśród licznych skutków społecznych występowania chorób należy wymienić:
 - **zwiększenie współczynnika zgonów**, szczególnie w biednych krajach świata,
 - **zmniejszenie średniej oczekiwanej długości trwania życia**,
 - **obniżony rozwój fizyczny i umysłowy**, szczególnie u małych dzieci,
 - często dzieci rodzą się już z niedowagą i niedożywieniem,
 - **zniekształcenie struktury demograficznej ludności**,
 - zwiększają dysproporcje w strukturze płci mieszkańców:
 - krajów słabo rozwiniętych gospodarczo – zwiększona śmiertelność wśród kobiet w okresie ciąży i połogu (częste porody osłabiają organizm),
 - krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo – zwiększona śmiertelność wśród mężczyzn, szczególnie w okresie średnim (m.in. choroby układu krążenia),
 - **zwiększenie możliwości wystąpienia patologii i napięć społecznych**,
 - **zwiększenie ilości przestępstw** popełnianych pod wpływem środków odurzających.



Skutki występowania chorób: **gospodarcze**

- Wśród licznych skutków gospodarczych występowania chorób należy wymienić:
 - **osiąganie niskiego dochodu narodowego** wskutek niewielkiej aktywności zawodowej ludności,
 - **ograniczenie efektywności pracy** lub nawet **okresowe wyłączenie chorych osób z wykonywania pracy**,
 - **obniżenie ilości pracowników o odpowiednich kwalifikacjach**,
 - np. osoby przychodzące do szkoły bez śniadania – z reguły gorzej się uczą i w efekcie nie dostają się na studia,
 - **zwiększenie wydatków na opiekę medyczną**,
 - dotyczy to w szczególności krajów nie przywiązujących wagi do konieczności inwestowania w badania profilaktyczne, które procentują wyraźnym zmniejszeniem wydatków (gdy choroba jest późno wykrywana leczenie jest wielokrotnie droższe),
 - **wzrost strat finansowych**,
 - np. pracownik przebywający na zwolnieniu lekarskim zwykle musi być zastąpiony w okresie choroby,
 - **zwiększenie wydatków ponoszonych z budżetu państwa na różne formy świadczeń socjalnych i renty**, związane ze wcześniejszym wykluczeniem osób z możliwości wykonywania pracy (lub jej ograniczenia).



Rodzaje chorób

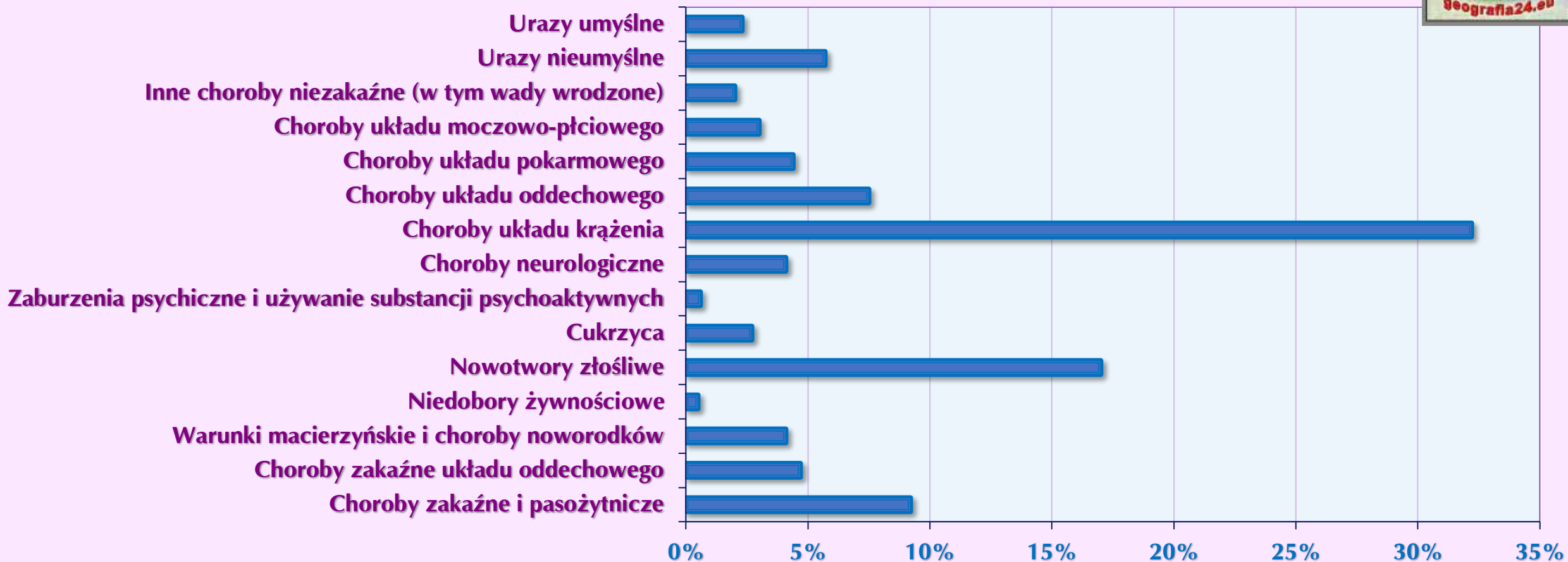
- W klasyfikacji chorób i przyczyn zgonów wykonanej przez WHO wymieniono aż 55 tys. jednostek chorobowych.
 - Przyczyniają się one do śmierci ponad 50 mln osób rocznie.
 - W 2019 roku na świecie odnotowano 55,4 mln przypadków zgonów, z czego 4,4 mln było wynikiem różnych urazów:
 - urazów umyślnych, np. samookaleczeń i przemocy interpersonalnej,
 - urazów nieumyślnych, np. wypadków drogowych, zatruc, upadków i utonięć.
 - **Choroby** dzielimy na dwie grupy:
 - choroby zakaźne i pasożytnicze,
 - choroby niezakaźne.



Główne przyczyny zgonów na świecie

- **Przyczyny zgonów** na świecie WHO klasyfikuje na trzy kategorie:
 - zgony wywołane warunkami zakaźnymi, matczynymi, okołoporodowymi i żywieniowymi – **18,4%** zgonów w 2019 r.,
 - choroby niezakaźne – **73,6%** zgonów,
 - urazy – **8,0%** zgonów.

Przyczyny zgonów na świecie



Epidemie i pandemie

- **Epidemia** – stan, kiedy na danym obszarze występuje wyraźny wzrost liczby zachorowań (zwłaszcza na choroby zakaźne, np. grypę), wybucha epidemia.
- **Pandemia** – odmiana epidemii rozprzestrzenionej na wiele krajów na całej Ziemi (np. pandemia COVID-19).



Największe epidemie/pandemie chorób zakaźnych w XX i XXI wieku

- W XX i XXI wieku dużą ilość zgonów wywołały na świecie epidemie/pandemie chorób zakaźnych, w tym:
 - w latach 1918-1920 – **grypa hiszpanka A/H1N1** (zmarło 40-50 mln osób),
 - w latach 1957-1958 – **grypa azjatycka A/H2N2** (tzw. ptasia grypa; wywołała śmierć około 2 mln osób),
 - w latach 1968-1970 – **grypa Hongkong A/H3N2** (tzw. ptasia grypa; wywołała śmierć 1-4 mln osób),
 - w latach 2002-2003 – **SARS** (spowodowała przez koronawirusa SARS-CoV-1 blisko 800 zgonów),
 - w 2015 roku – **MERS** (spowodowała przez koronawirusa MERS-CoV zgon blisko 900 osób),
 - w latach 2009-2010 – **grypa amerykańska A/H1N1** (tzw. świńska grypa; wywołała śmierć 100-400 tys. osób).



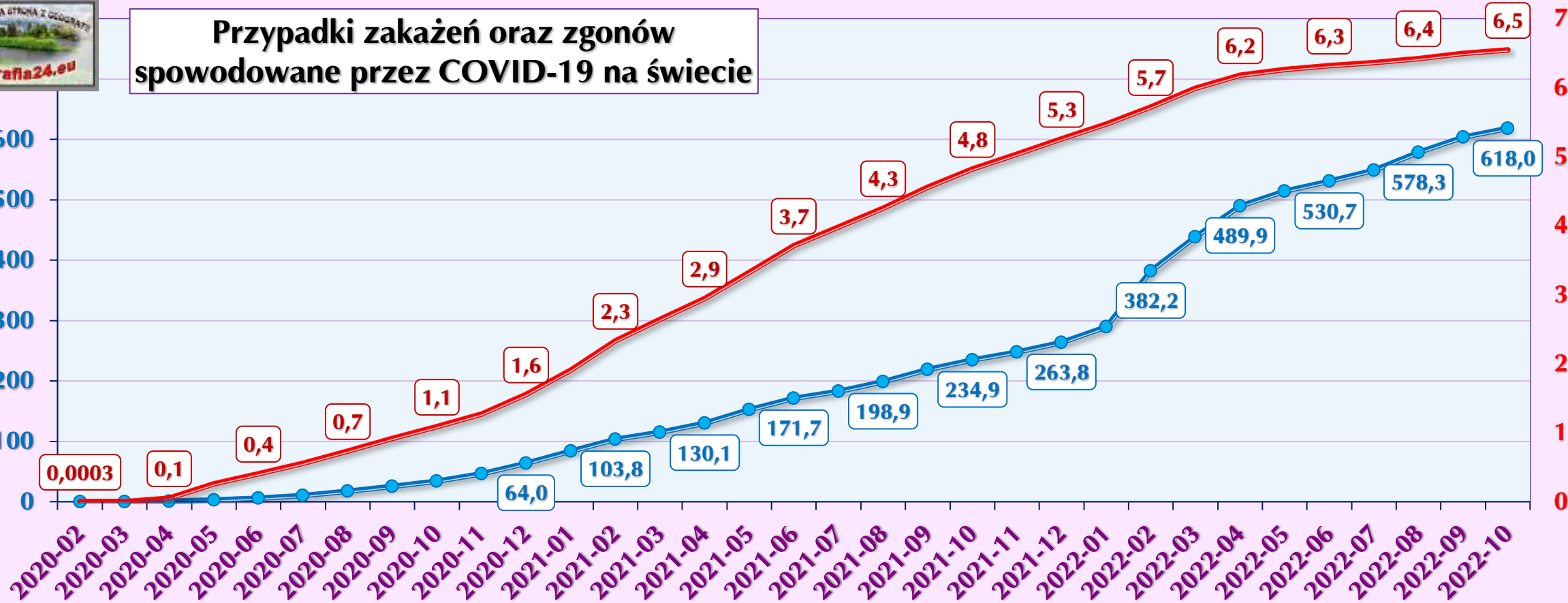
COVID-19

- **COVID-19** – wyjątkowo groźna i szybko rozprzestrzeniająca się drogą kropelkową, zakaźna choroba układu oddechowego, wywołana wirusem z grupy koronawirusów.
 - Pierwsze przypadki zachorowań odnotowano już pod koniec 2019 r. w Chinach.
 - Na początku marca 2020 r. WHO ogłosiło wybuch pandemii.
 - Do 11 października 2022 r. odnotowano blisko 622 mln zakażeń w ponad 190 krajach oraz 6,6 mln zgonów (część osób chorowała jednocześnie na inne tzw. choroby współtowarzyszące).

Przypadki zakażeń oraz zgonów spowodowane przez COVID-19 na świecie

Skumulowana liczba zakażeń w mln

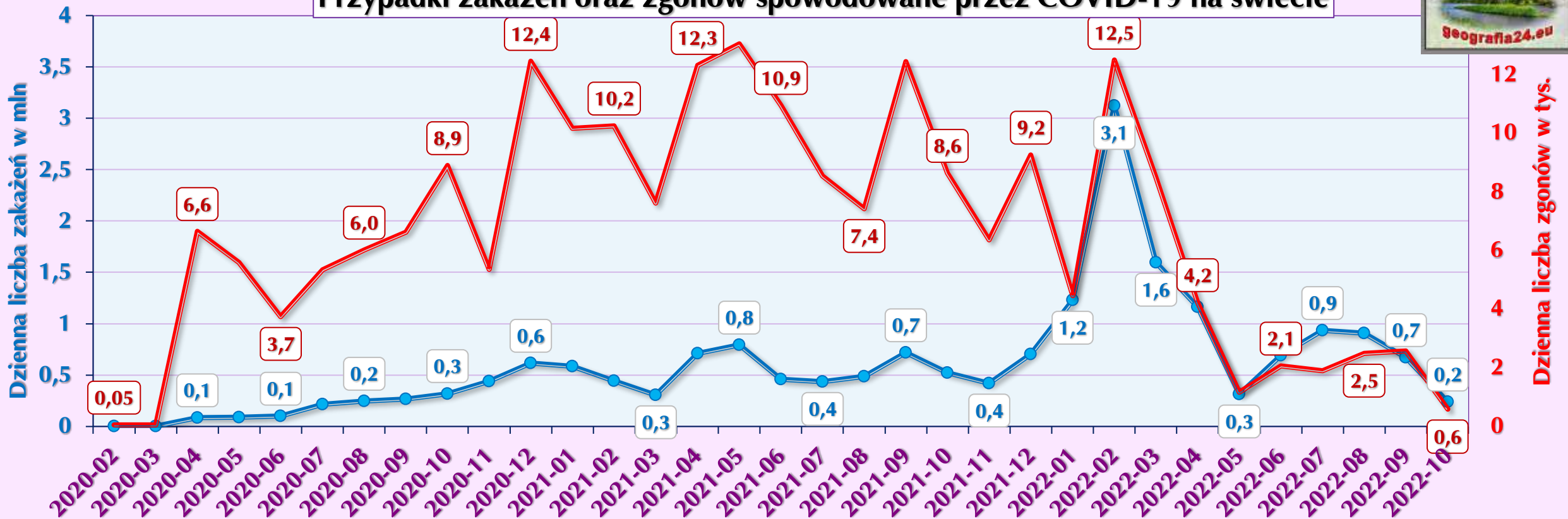
Skumulowana liczba zgonów w mln



COVID-19

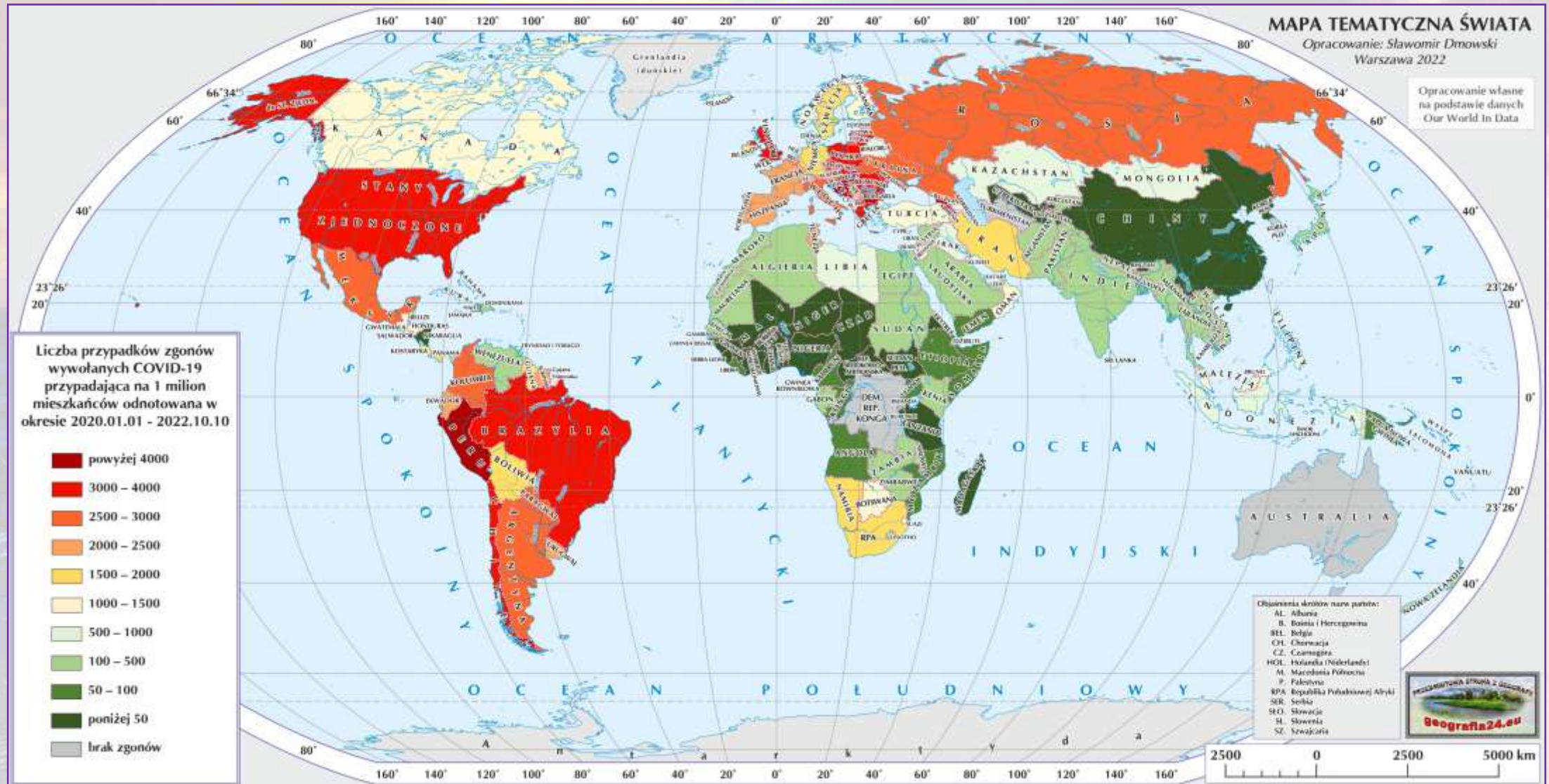
- COVID-19 przez wiele miesięcy był bardzo groźny – dzienna liczba zgonów w okresie od czerwca 2020 r. do kwietnia 2022 r. nie spadała poniżej 3,5 tys. osób.
 - Przełomem okazały się szczepienia zmniejszające wyraźnie prawdopodobieństwo ciężkiego przebiegu choroby.
 - Dodatkowo nowe mutacje COVID-19 okazały się być łagodniejsze w przebiegu (przy dużej ilości zachorowań w drugiej połowie 2022 roku – często nie było one oficjalnie rejestrowane – notowano stosunkowo niewielką ilość zgonów).
 - Niestety szczepienia nie we wszystkich krajach promowano tak samo (w niektórych krajach notujemy dalej zgony).

Przypadki zakażeń oraz zgonów spowodowane przez COVID-19 na świecie



Zgony na COVID-19

- Od początku 2020 r. do 10.10.2022 roku na świecie odnotowano średnio około 829,2 zgonów na milion ludności.
- Najwięcej zgonów odnotowano w Peru, Bułgarii, Bośni i Hercegowinie, Węgrzech, Macedonii Północnej, Gruzji, Czarnogórze i w wielu innych krajach (np. Polsce), w których ignorowano obostrzenia lub lekceważono szczepienia.



Choroby cywilizacyjne

- **Choroby cywilizacyjne** – są one obecnie głównym zagrożeniem mieszkańców krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo.
 - Wynikają one głównie z wpływu urbanizacji i rozwoju cywilizacji na człowieka:
 - braku ruchu i siedzącego trybu życia,
 - zanieczyszczenia środowiska i hałasu,
 - złych nawyków żywieniowych (zbyt kalorycznych posiłków), nałogów i stresu,
 - warunków funkcjonowania społeczeństwa – szybkości życia i braku czasu na normalne, zdrowe życie.



Typowe choroby krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo

- Wśród typowych chorób krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo należy wymienić liczne **choroby niezakaźne**:
 - **choroby układu krążenia** (około 35% przypadków zgonów):
 - nadciśnienie tętnicze,
 - choroba niedokrwienna serca,
 - **nowotwory** (blisko 30% przypadków zgonów),
 - **choroby neuropsychiatryczne** (około 6%):
 - depresja i nerwice,
 - **choroby układu oddechowego** (około 6%):
 - alergia i astma,
 - grypa,
 - **cukrzyca**,
 - **otyłość**,
 - **alkoholizm, narkomania i nikotynizm**,
 - **choroba Alzheimera**,
 - **AIDS**,
 - **choroba wrzodowa**.



Choroby układu krążenia

- **Choroby układu krążenia** są w zdecydowanej większości państw wysoko i średnio rozwiniętych najczęstszymi przyczynami zgonów (stanowią one około 35% wszystkich przypadków zgonów).
- Choroby te jeżeli nie są wcześniej wykrywane, skutkują wieloma powikłaniami.
- Wśród ludności świata częściej one dotyczą mężczyzn.



Zadbaj o kondycję swojego serca

ogranicz spożycie tłuszczu
na rzecz warzyw i owoców

zaprześć palenia papierosów
- palenie to prosta droga do rozwoju szeregu chorób układu krążenia

zadbaj o umiarkowany wysiłek
podejmowany 5 razy w tygodniu

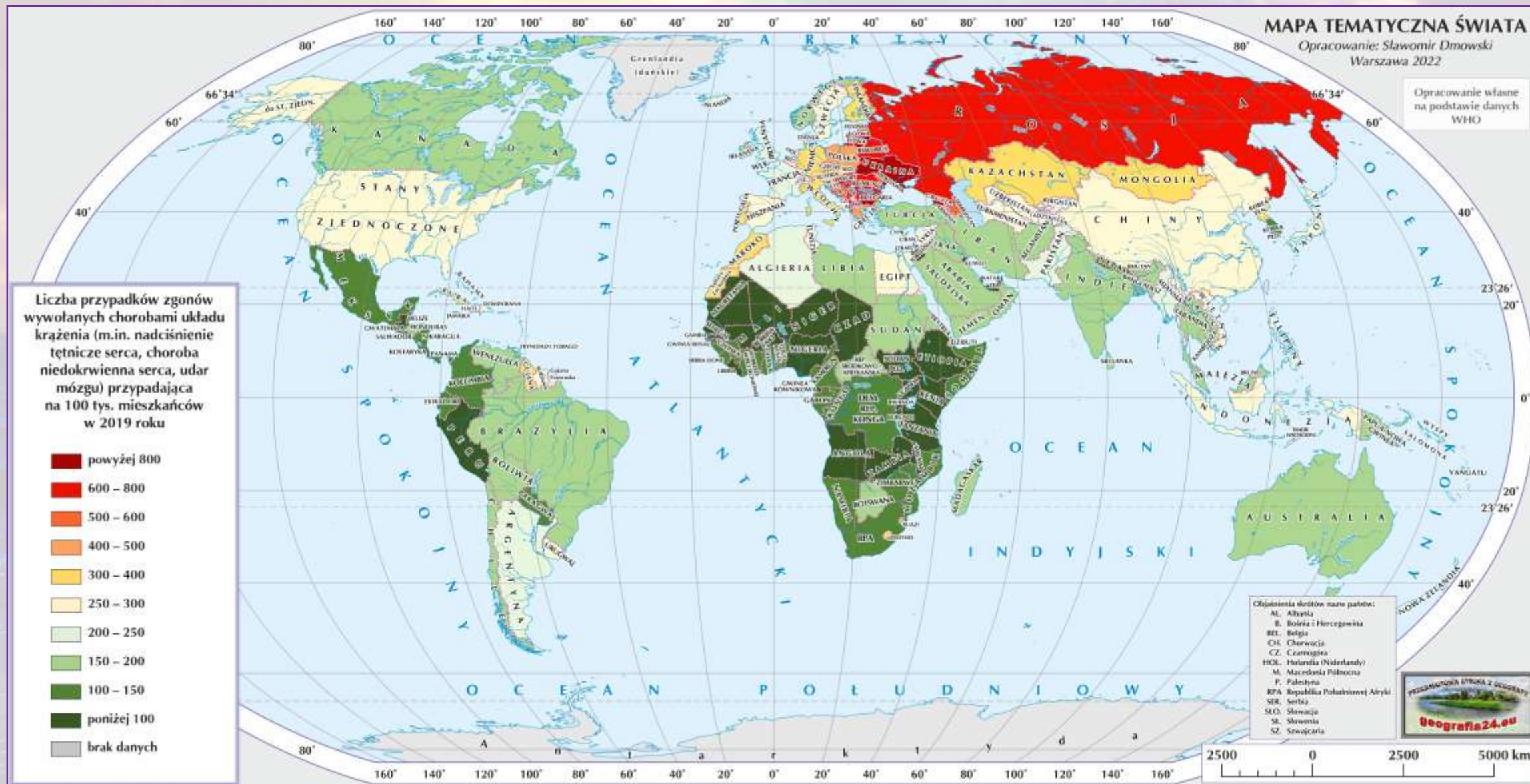
ogranicz spożycie alkoholu
- nadużywanie alkoholu sprzyja rozwojowi zawałów serca i udarów mózgu

ogranicz stres

wykonuj regularne badania profilaktyczne
(np. pomiar ciśnienia tętniczego, EKG, morfologia krwi, lipidogram)

Zgony – choroby układu krążenia

- Najwięcej zgonów odnotowywanych w wyniku chorób układu krążenia występuje w krajach Europy Środkowej i Wschodniej (Bułgaria, Łotwa, Ukraina, Litwa, Gruzja, Białoruś, Rumunia, Macedonia Północna, Czarnogóra i Rosja).



Nowotwory złośliwe

- **Nowotwory złośliwe** są przyczyną śmierci blisko 10 mln osób w ciągu roku.
- Corocznie u mieszkańców naszej planety wykrywa się około 19 mln nowych zachorowań.
 - Wg Światowej Organizacji Zdrowia nadciąga do nas “tsunami” zachorowań na nowotwory – szacuje się, że liczba przypadków tej choroby wzrośnie do 22 mln już w 2030 roku, a w 2035 – aż do 24 mln!
 - Za kluczowy powód tego stanu rzeczy obarcza się proces starzenia się społeczeństw i występowanie tzw. czynników mutagennych (palenia tytoniu, niewłaściwego odżywiania się, czynników zdrowotnych, alkoholu, skażenia środowiska i in.).
 - W przyszłości prognozuje się jednak, że otyłość będzie głównym czynnikiem ryzyka raka i zastąpi ona nikotynizm.
- Najłatwiejszym i dającym najlepsze rezultaty sposobem walki jest profilaktyka.
 - Niestety w wielu krajach świata, w tym i w Polsce schodzi ona na dalszy plan.



Mimo zakazu palenia w miejscach publicznych dalej takie widoki nie należą do rzadkości. Prymitywizm i głupota osób takich nie ma granic – ich wyniszczone paleniem szare komórki nie są w stanie pojąć, że nie tylko siebie ale także innych trują.



Nowotwory obecnie

- Od połowy lat osiemdziesiątych XX wieku zapadalność na choroby nowotworowe wzrosła aż o ponad 35%, natomiast umieralność zmniejszyła się jedynie o 10%.
 - Spadki współczynników umieralności obserwowane są zresztą jedynie w przypadku chorób nowotworowych, w których odnotowano poprawę w zakresie diagnozy, profilaktyki oraz skutecznej opieki zdrowotnej.
- Obecnie dalej nowotwory stanowią:
 - około 50% przyczyn zgonów wśród mężczyzn ze względu na:
 - nowotwory płuc, jelita grubego i gruczołu krokowego,
 - około 60% przyczyn zgonów wśród kobiet ze względu na:
 - nowotwory piersi, płuc, żołądka, szyjki macicy i jajnika.



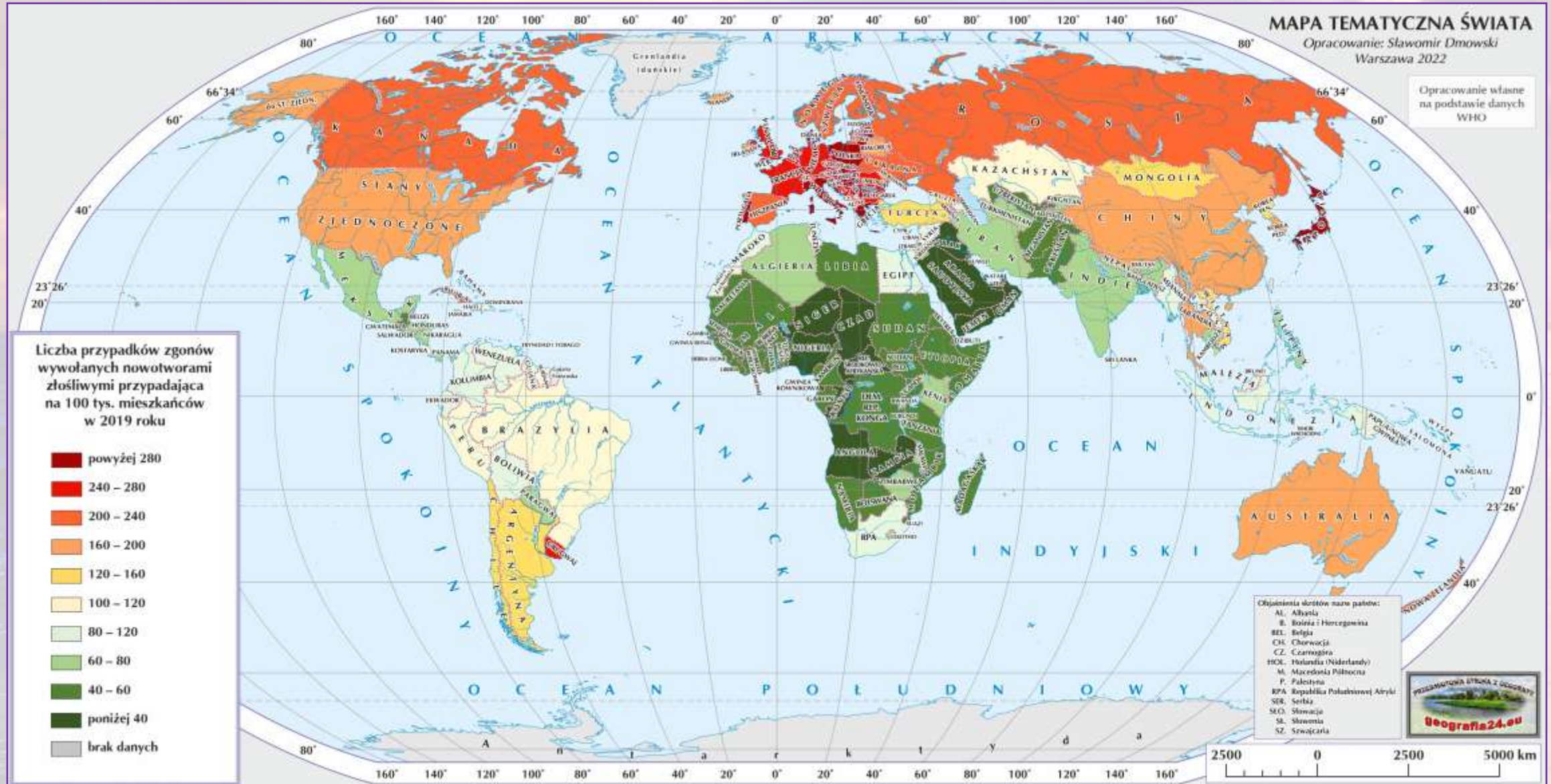
Rak jelita grubego



Ponad 90% chorych na raka płuc to palacze lub byli palacze

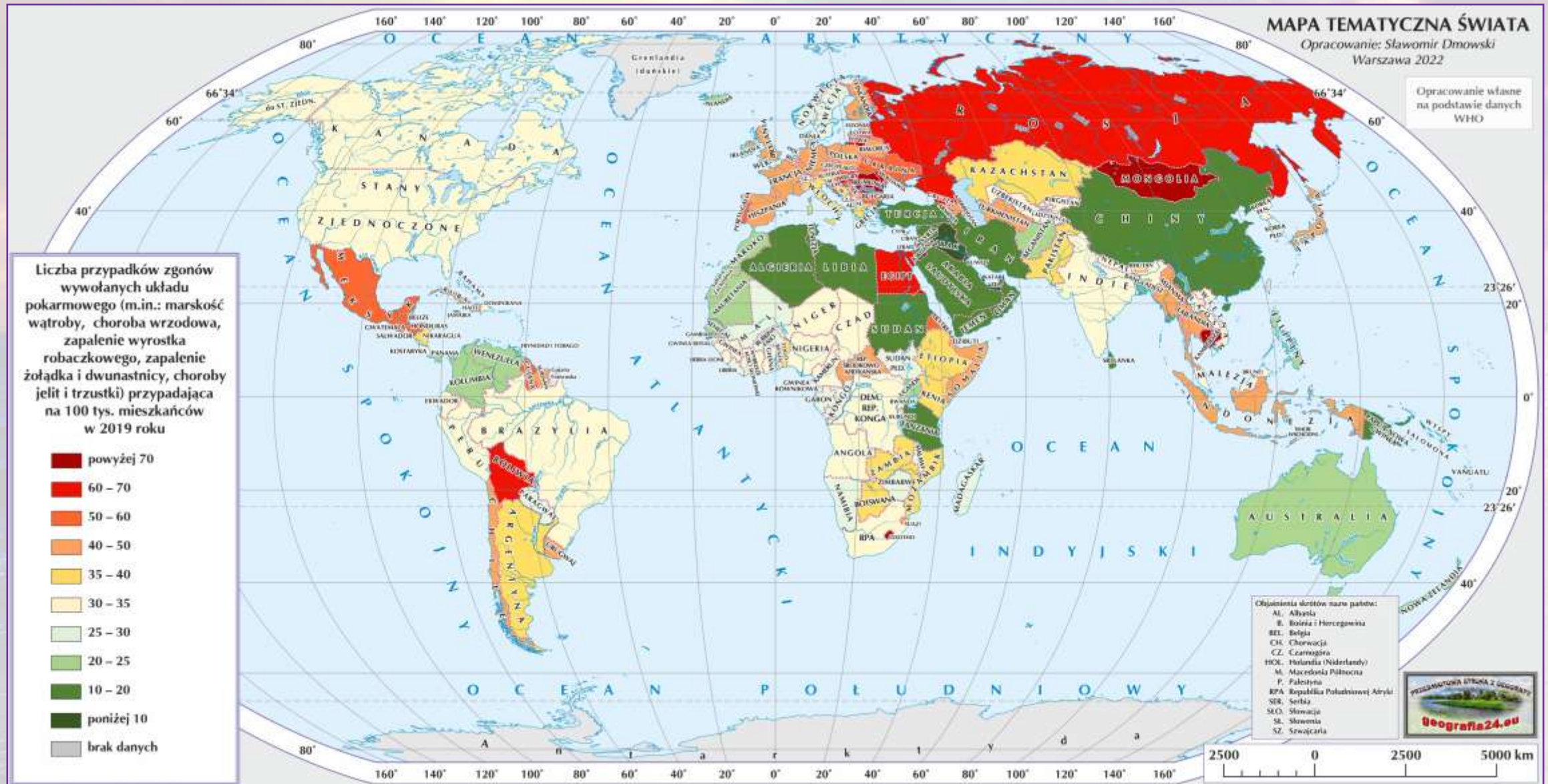
Zgony – nowotwory złośliwe

- Najwięcej zgonów odnotowywanych w wyniku zachorowania na nowotwory złośliwe występuje w krajach wysokorozwiniętych Europy (Chorwacja, Węgry, Łotwa, Słowenia, Litwa, Serbia, Grecja, Polska), Japonii i Urugwaju.



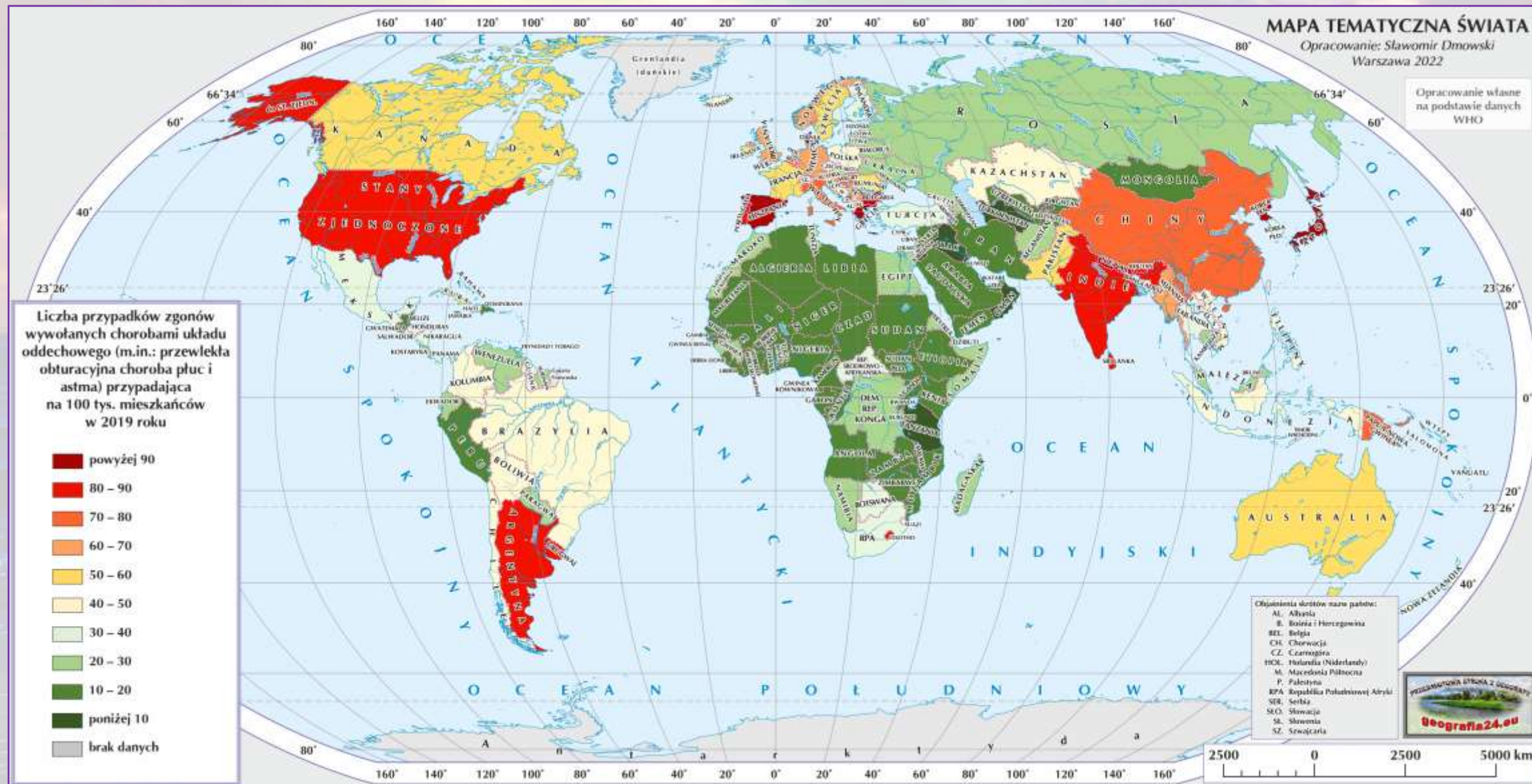
Zgony – choroby układu pokarmowego

- Najwięcej zgonów będących konsekwencją chorób układu pokarmowego występuje w krajach średnio i wysokorozwiniętych Europy (Mołdawia, Rumunia, Litwa, Rosja, Węgry) i Azji (Mongolia, Kambodża, Gruzja).



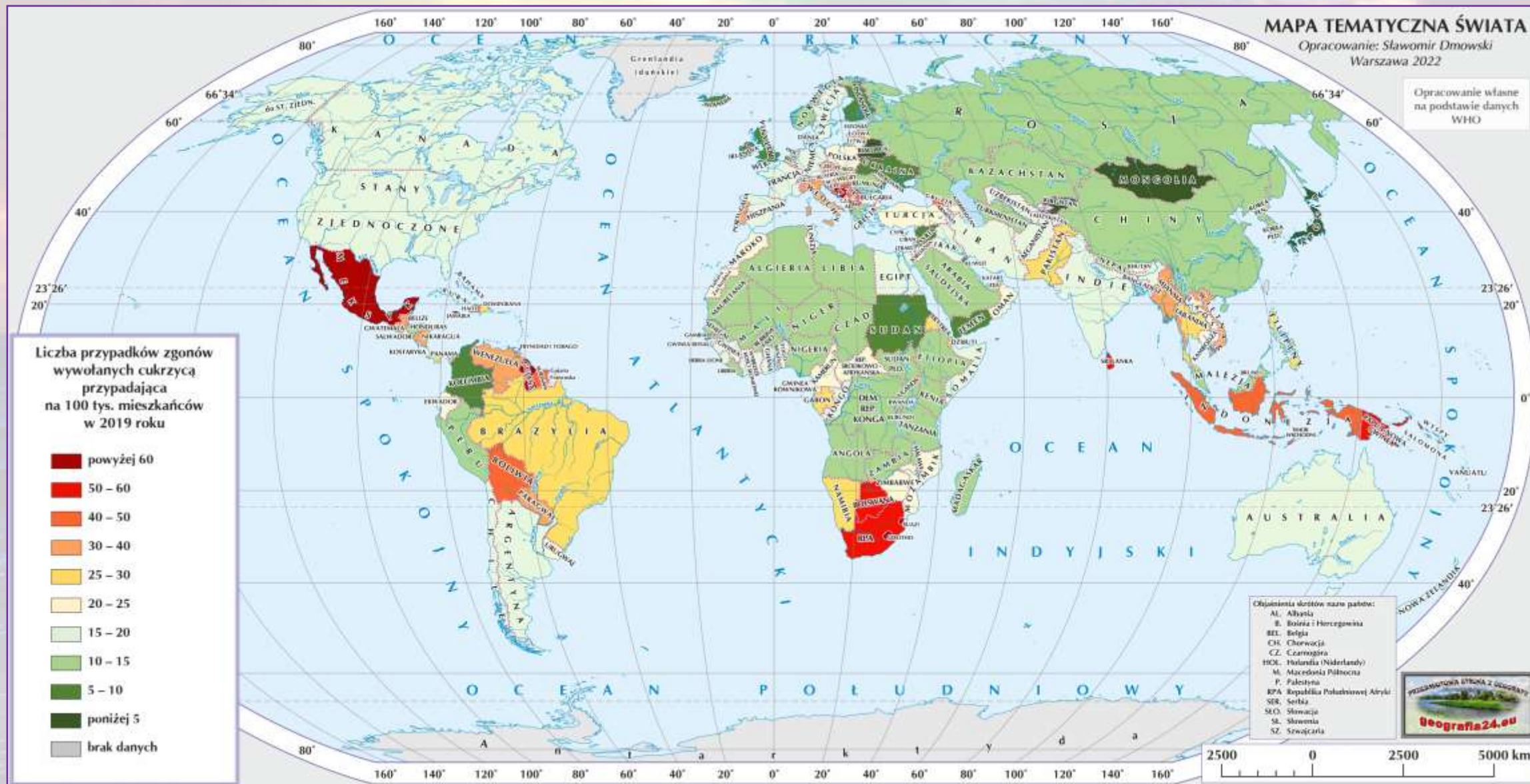
Zgony – choroby układu oddechowego

- Najwięcej zgonów będących konsekwencją chorób układu oddechowego występuje w krajach średnio i wysokorozwiniętych Europy (Hiszpania, Grecja, Dania, Bułgaria) i Azji (Nepal, Korea Północna, Japonia, Indie).



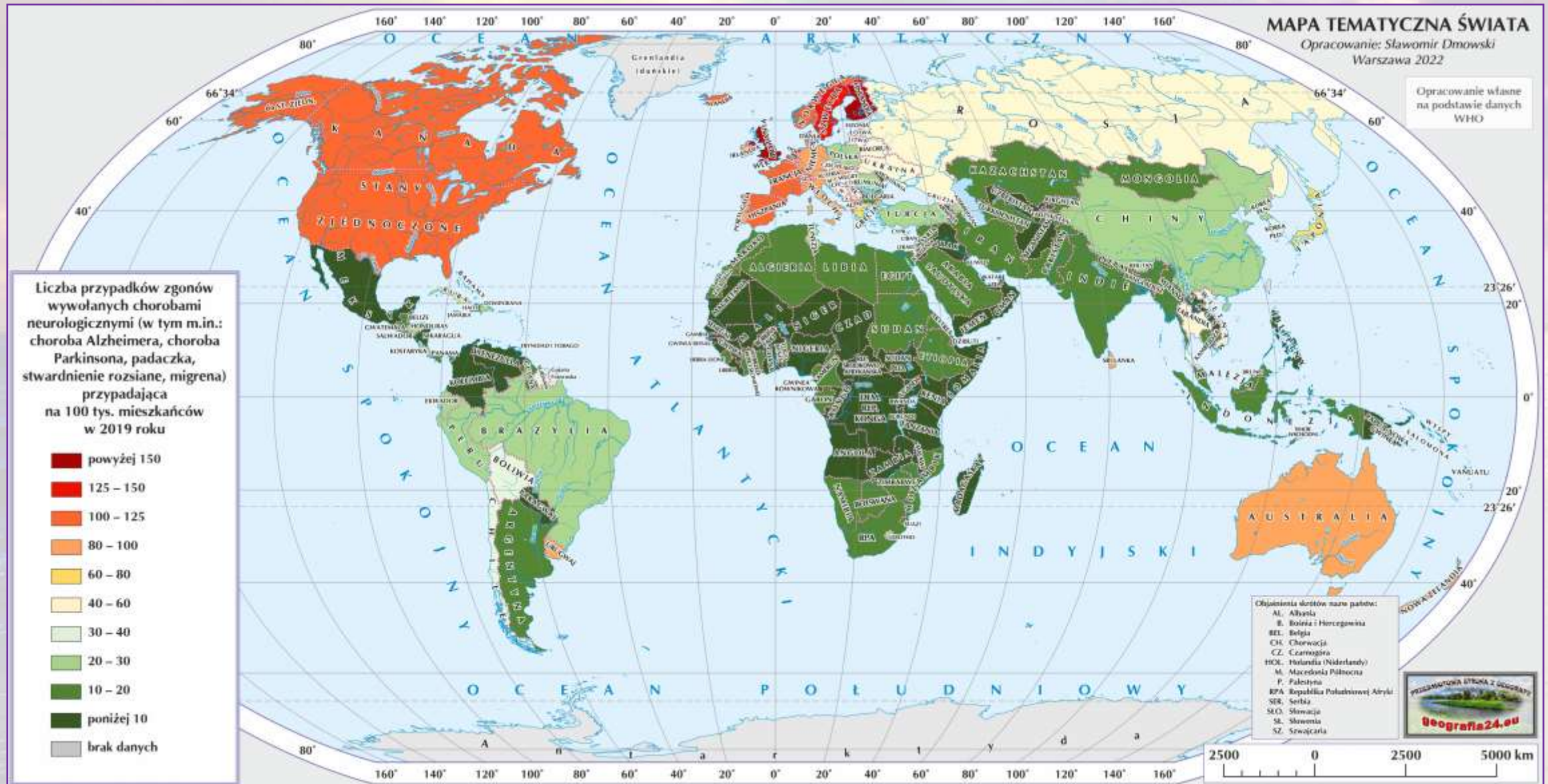
Zgony – cukrzyca

- Najwięcej zgonów będących konsekwencją cukrzycy występuje najczęściej w państwach wyspiarskich (np. Fidzi, Mauritius, Kiribati, Mikronezja, Trinidad i Tobago) oraz w krajach średnio rozwiniętych (np. Meksyk, RPA).



Zgony – choroby neurologiczne

- Najwięcej zgonów będących konsekwencją chorób neurologicznych występuje w krajach wysokorozwiniętych Europy (Finlandia, Wielka Brytania, Holandia, Szwecja, Dania i Hiszpania) i Ameryki Północnej (USA i Kanada).



Inne problemy krajów wysoko rozwiniętych

- W krajach wysoko rozwiniętych (przede wszystkim!) w ostatnich kilkunastu latach pojawiły się dwa główne problemy:
 - **antybiotykooporność** – polegająca na wzrastającej oporności bakterii, pasożytów, wirusów i grzybów na antybiotyki oraz leki przeciwwirusowe,
 - zjawisko to wynika z nadużywania leków przez ludzi oraz ich nadużywania u zwierząt, szczególnie w celu produkcji żywności,
 - obecnie w niektórych przypadkach leki nie działają lub ich działanie jest niedostatecznie skuteczne;
 - **opór przed szczepieniami** – szczepienia są najtańszym i najskuteczniejszym orężem walki w wieloma chorobami zakaźnymi (corocznie chronią one około 2-3 mln osób przed przedwczesnym zgonami),
 - niestety według szacunków w wyniku odmowy szczepień obowiązkowych umiera 1,5 mln osób rocznie,
 - w wielu krajach bogatych szerzą się ruchy antyszczepionkowe szerzące dezinformację (bazujące na strachu).



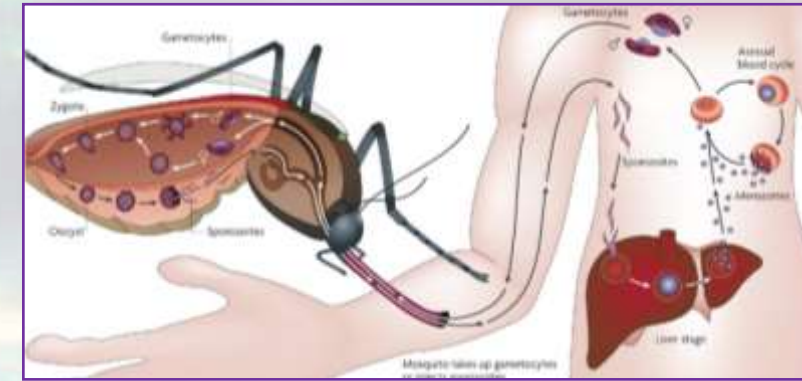
Typowe choroby krajów słabo rozwiniętych gospodarczo

- W krajach słabo rozwiniętych generalnie przodują **choroby zakaźne i pasożytnicze**, stanowiąc około 1/3 przypadków zgonów w tych krajach.
 - Choroby układu krążenia stanowią jedynie około 16% przypadków, zaś choroby układu oddechowego około 12% przypadków.
 - Nowotwory złośliwe w takich krajach stanowią zaś jedynie około 5% przypadków.
- Wśród typowych chorób krajów słabo rozwiniętych gospodarczo należy wymienić:
 - malarię,
 - cholere,
 - tyfus,
 - gruźlicę,
 - żółtaczkę,
 - trąd,
 - AIDS,
 - gorączkę krwotoczną wywołaną przez wirus Ebola,
 - śpiączkę afrykańską wywołaną przez muchę tse-tse,
 - krzywicę i chorobę beri-beri – będące skutkiem niedożywienia i złej diety,
 - grype,
 - odrę.



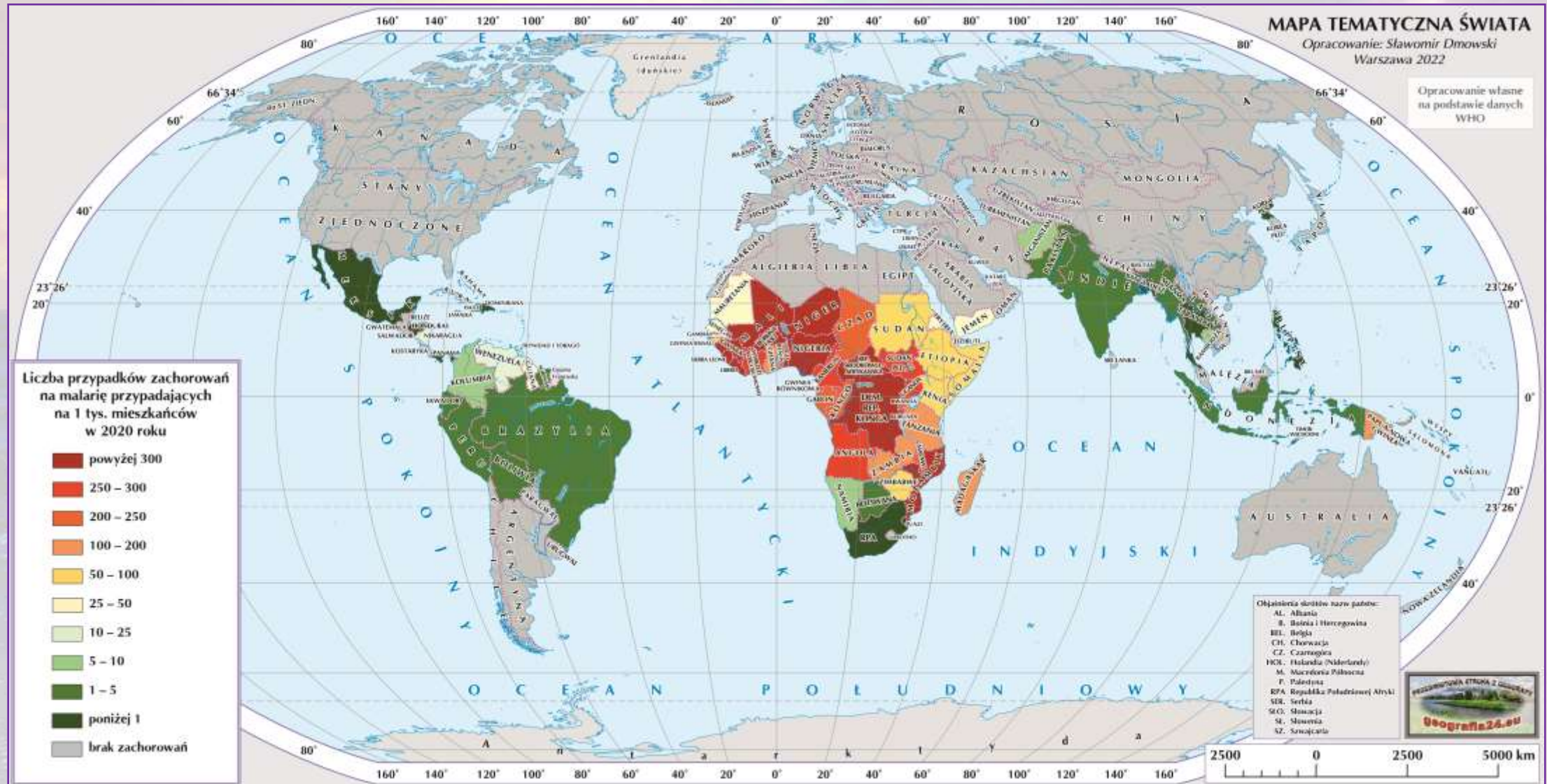
Malaria

- **Malaria** jest chorobą pasożytniczą, wywołaną przez pierwotniaki (zarodźce malarii) powszechnie występujące w ciepłych krajach strefy międzyzwrotnikowej, która corocznie dotyka ponad 220 mln osób (z czego około 650 tysięcy umiera na malarię).
 - W 2020 r. na świecie było 241 mln przypadków malarii (umarło 627 tys. osób).
 - Przenoszona jest ona przez ukłucia samic komarów.
 - Stanowi ona także główną, zakaźną przyczynę śmierci osób podróżujących do państw w których ona występuje.



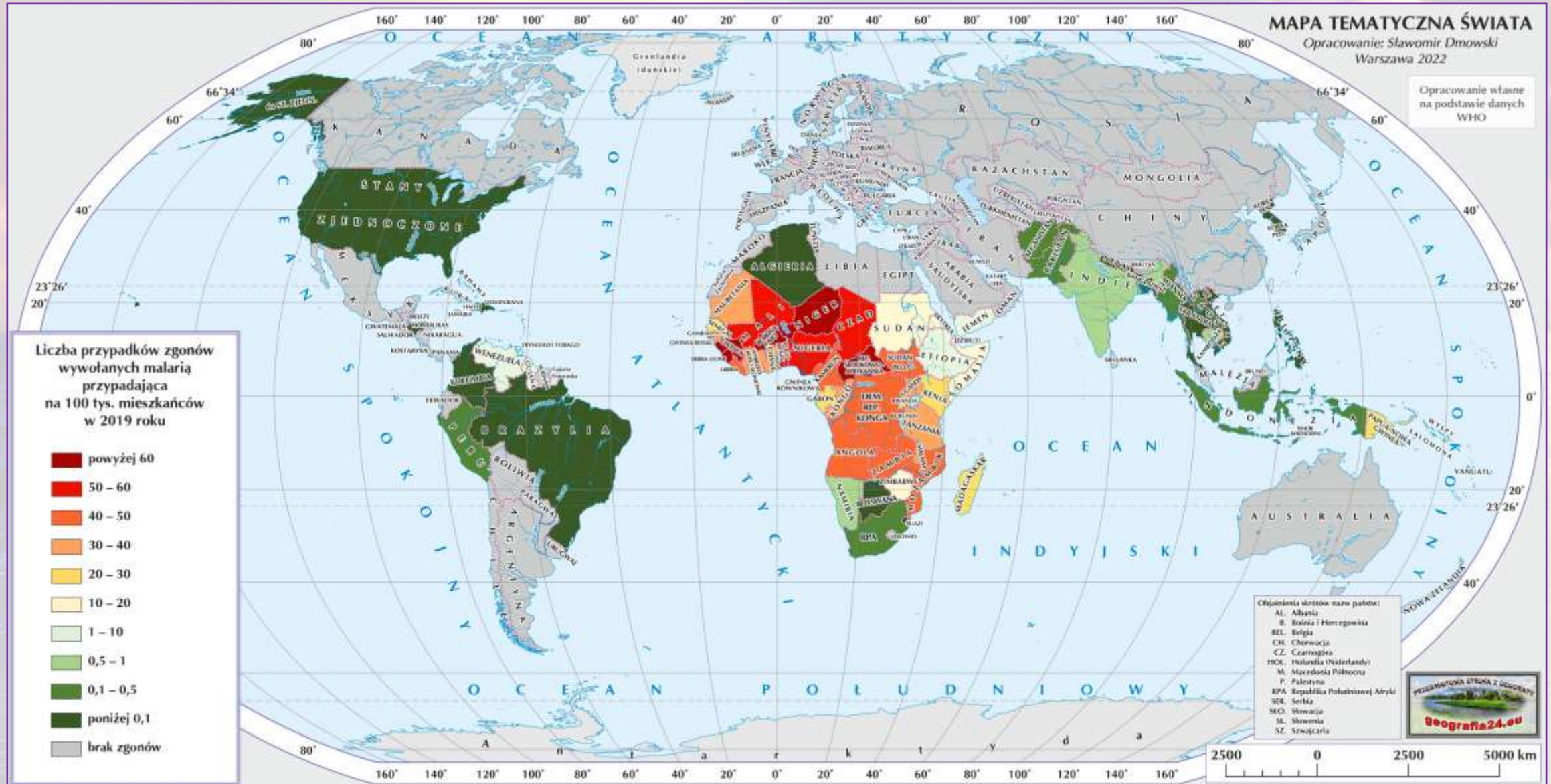
Zachorowania – malaria

- Malaria jest dalej w XXI wieku bardzo poważnym problemem zdrowotnym mieszkańców większości krajów Afryki położonych na południe od Sahary (na tym obszarze występuje około 80% wszystkich zachorowań) oraz w dużo mniejszym stopniu Ameryki Południowej, Azji Południowej i Południowo-Wschodniej, a także Oceanii.



Zgony – malaria

- Najwięcej zgonów wywołanych przez malarię występuje w krajach Afryki Subsaharyjskiej (Sierra Leone, Niger, Burkina Faso, Republika Środkowoafrykańska, Gwinea, Togo, Benin, Mali, Czad, Nigeria, Mozambik).



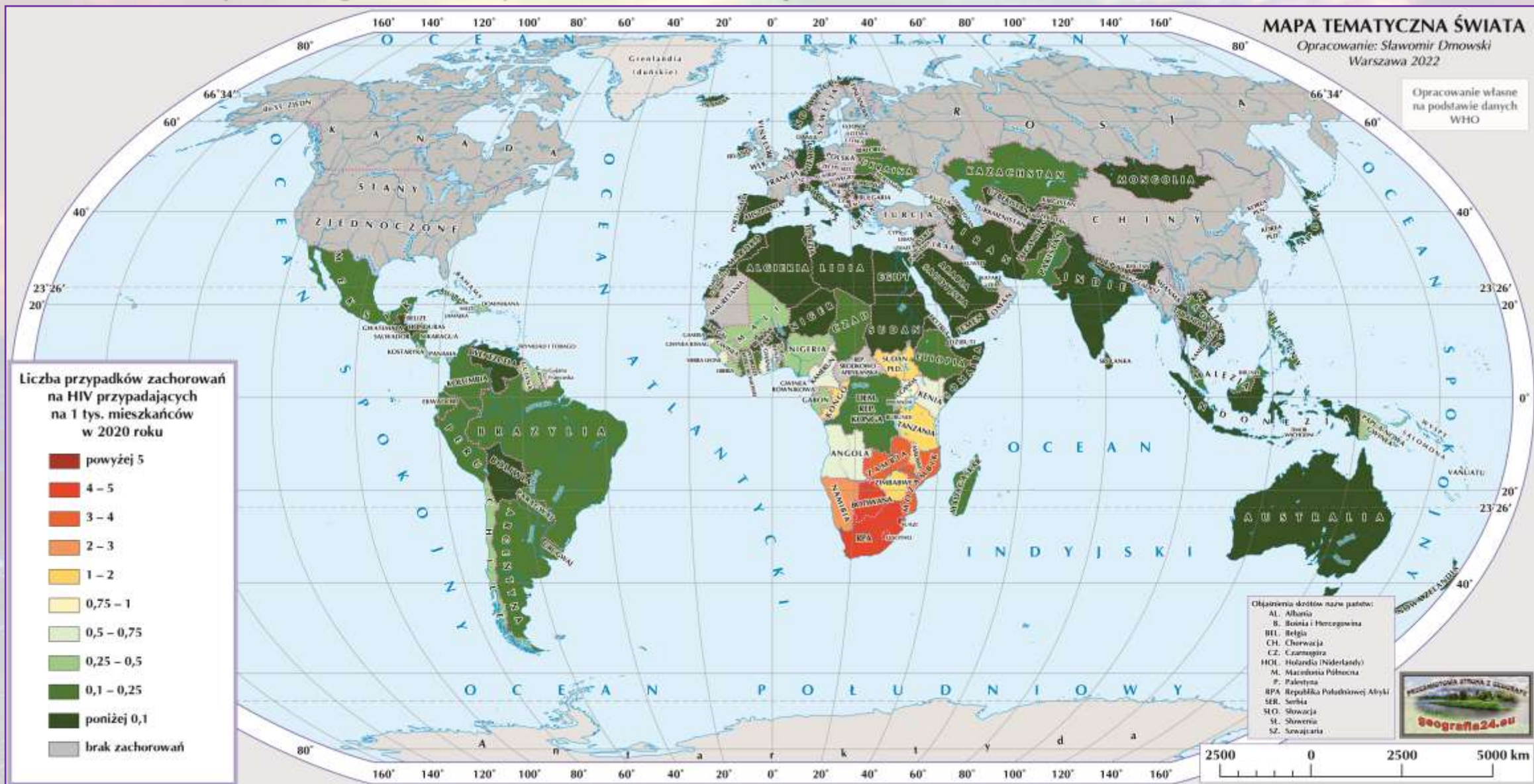
HIV i AIDS

- **HIV** – ludzki wirus upośledzenia (niedoboru) odporności.
 - Może on wywołać zespół nabytego upośledzenia odporności – **AIDS**.
 - Wirusem tym zakażają się głównie osoby młode – między 15 a 24 rokiem życia (stanowią prawie 40% zarażonych).
- Walka z HIV i AIDS polega przede wszystkim na:
 - prowadzeniu działań profilaktycznych, np. edukacji w zakresie bezpiecznych zachowań seksualnych i dróg zakażenia),
 - wykrywaniu zakażeń dzięki testom,
 - stosowaniu terapii antyretrowirusowej, która powstrzymuje postęp choroby i znacznie przedłuża możliwość dalszego życia i normalnego życia.



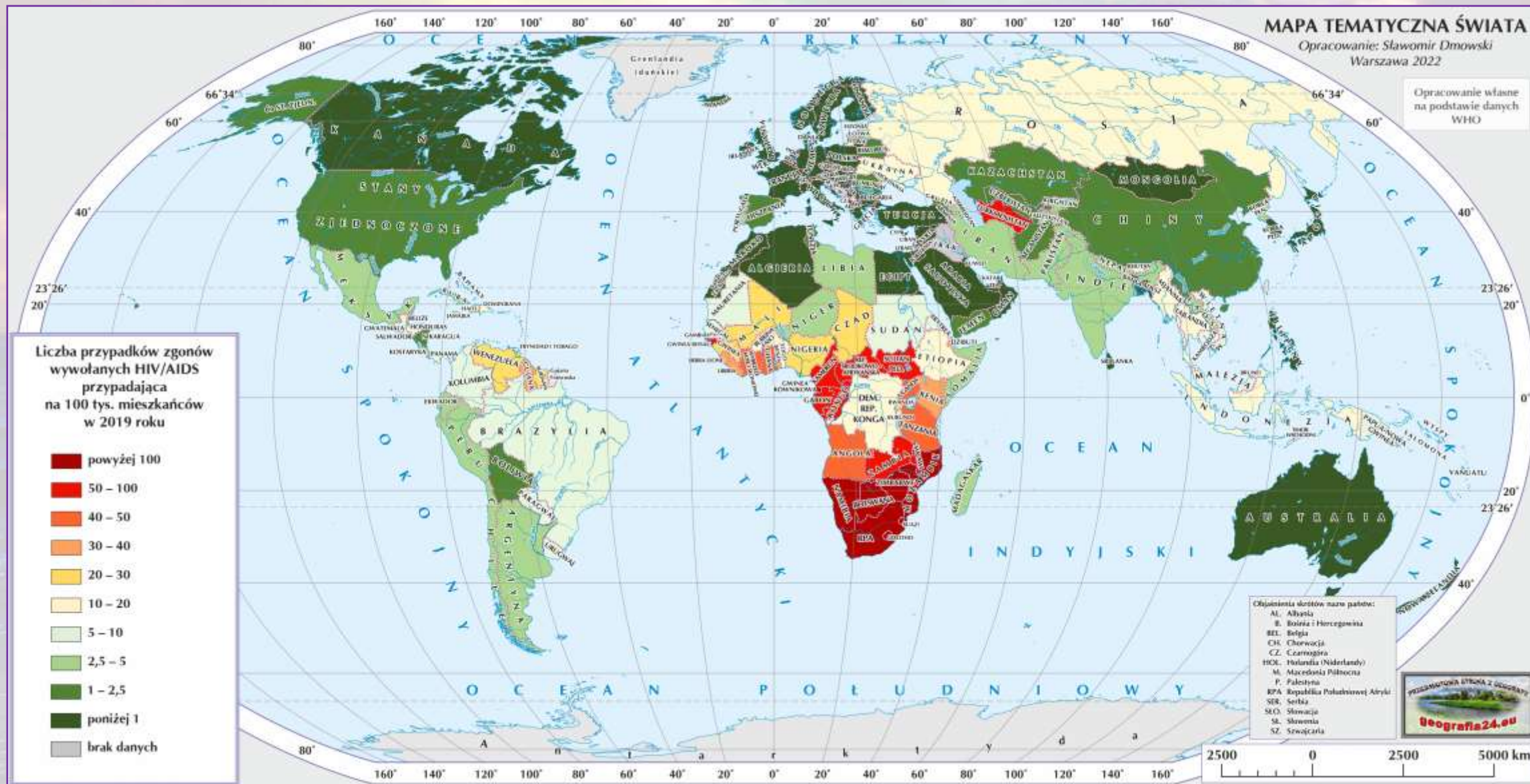
Zachorowania – HIV i AIDS

- Według danych WHO w 2020 r. na świecie blisko 40 mln ludzi było nosicielami wirusa HIV, z czego aż 90% żyło w krajach rozwijających się (głównie Afryki – 2/3 nosiciele, np.: Suazi, Botswana, Lesotho, RPA i Zimbabwe).



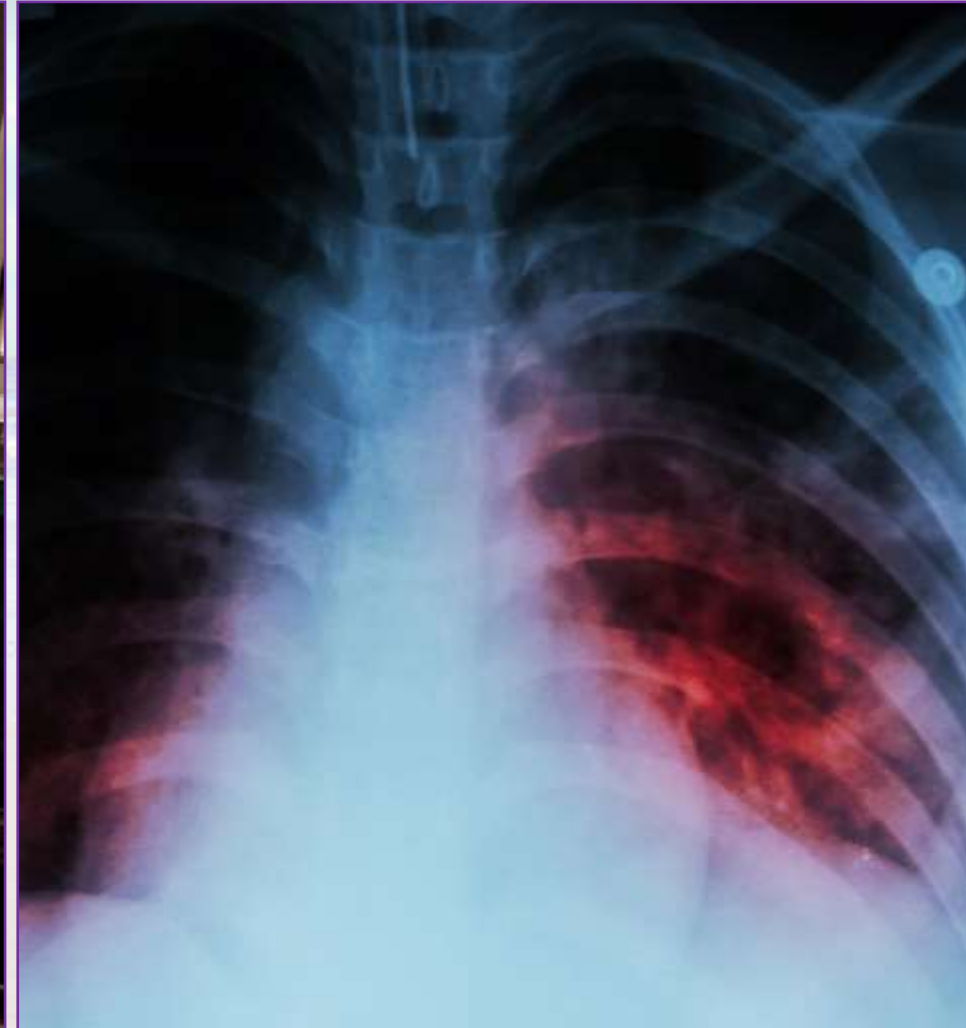
Zgony – HIV/AIDS

- Najwięcej zgonów wywołanych przez HIV/AIDS występuje w krajach Afryki Południowej i Środkowej (Lesoto, Botswana, Eswatini, Mozambik, Zimbabwe, Gwinea Równikowa, RPA, Namibia, Zambia i Kongo).



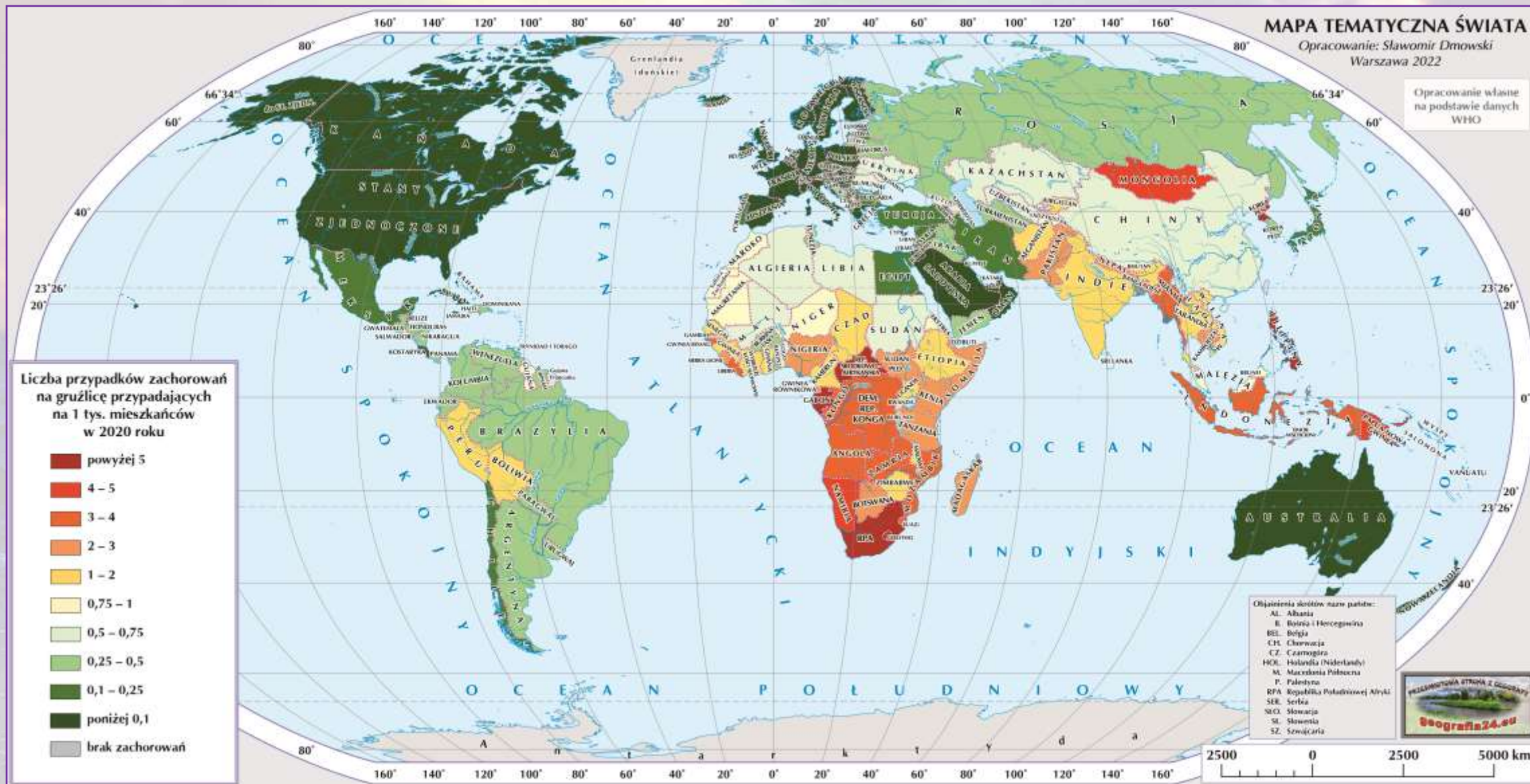
Gruźlica

- **Gruźlica** – choroba zakaźna atakująca płuca wywołana przez bakterie (prątki gruźlicy) stanowiła bardzo ważny problem pod koniec XIX i na początku XX wieku do czasu wynalezienia szczepionki w 1921 roku (po tym okresie chorobę stopniowo zaczęto opanowywać).
- Obecnie co roku na chorobę tą corocznie choruje około 100 mln osób, z czego około 1,2-1,5 mln osób umiera.



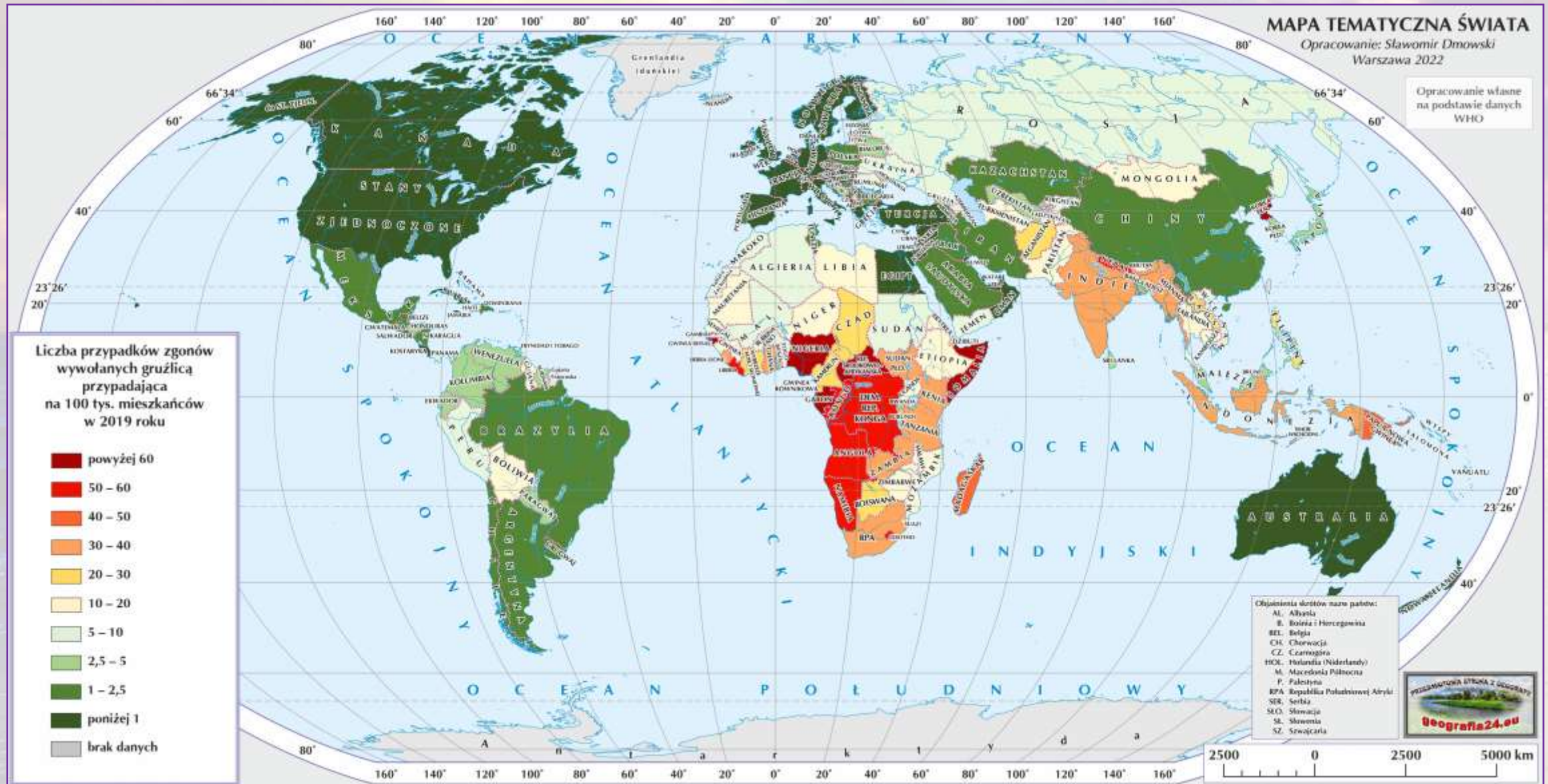
Zachorowania – gruźlica

- Gruźlica dotyka głównie biednych mieszkańców, zwłaszcza zamieszkujących słabo i średnio rozwinięte kraje.
 - Najwięcej zachorowań notuje się wśród biednej społeczności zamieszkującej Afrykę Subsaharyjską i Południową Azję.



Zgony – gruźlica

- Najwięcej zgonów wywołanych przez gruźlicę występuje w krajach Afryki Południowej i Środkowej (Republika Środkowoafrykańska, Gabon, Gwinea Bissau, Somalia, Nigeria), Timorze Wschodnim, Korei Północnej i Nepalu.



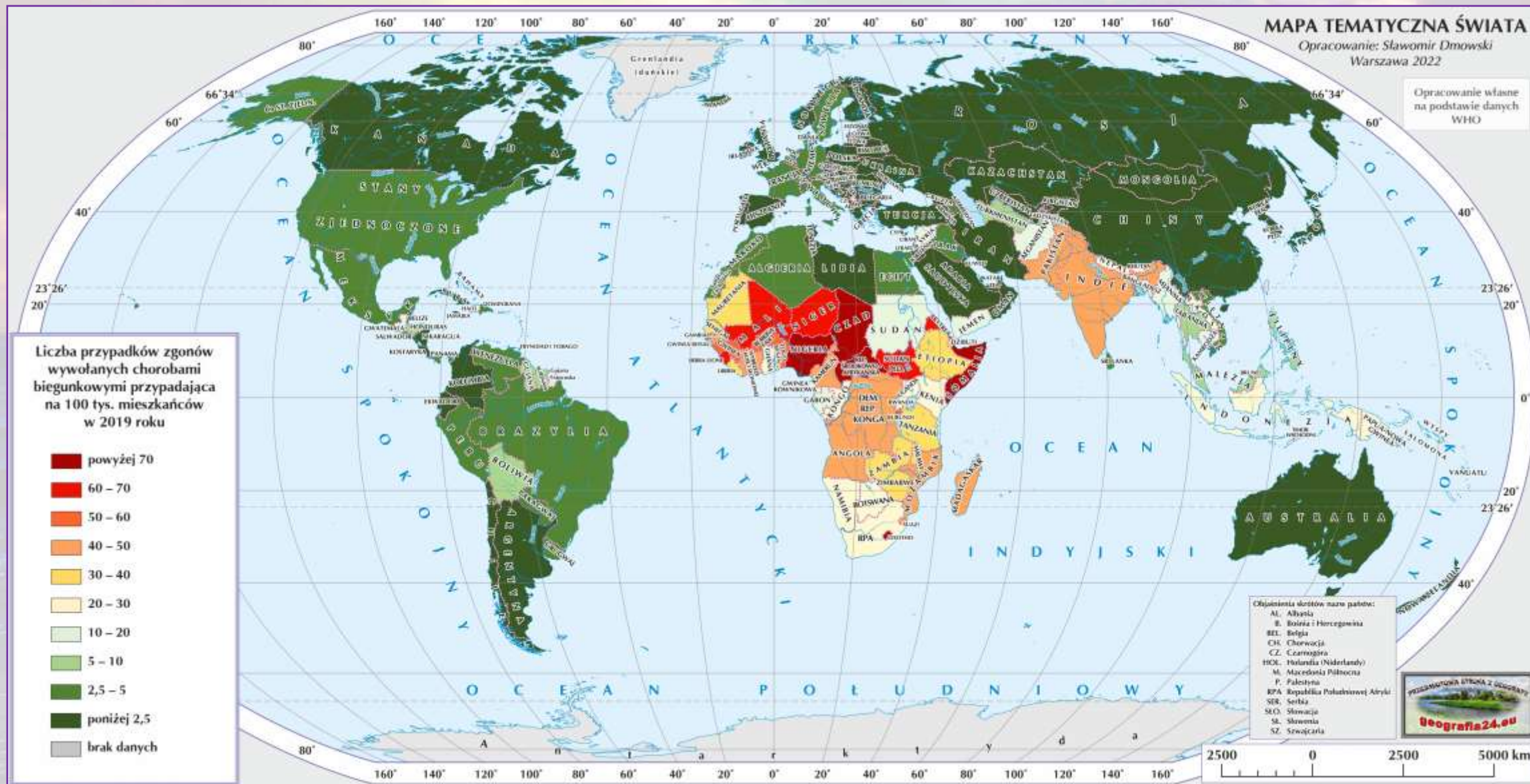
Biegunka

- **Biegunka** – objaw różnych infekcji i chorób wywołanych przez wirusy, bakterie i pasożyty obecne przede wszystkim w zanieczyszczonej wodzie (problemem jest dostęp do czystej wody i nieprzestrzeganie zasad higieny).
 - Jest ona wyjątkowo groźna dla małych dzieci (szczególnie niemowląt), ponieważ może prowadzić do odwodnienia, niedożywienia i – w konsekwencji – do śmierci.
 - Według szacunków na biegunki corocznie choruje około 1,7 mld dzieci w wieku do 5 lat, a umiera ponad 0,5 mln dzieci, zamieszkujące zwykle najślabiej rozwinięte regiony świata w Afryce, Azji Południowej i Azji Południowo-Wschodniej.



Zgony – biegunka

- Najwięcej zgonów wywołanych przez biegunkę występuje w krajach Afryki Subsaharyjskiej (Lesoto, Somalia, Republika Środkowoafrykańska, Czad, Nigeria, Niger, Mali, Sierra Leone, Południowy Sudan i Erytrea).



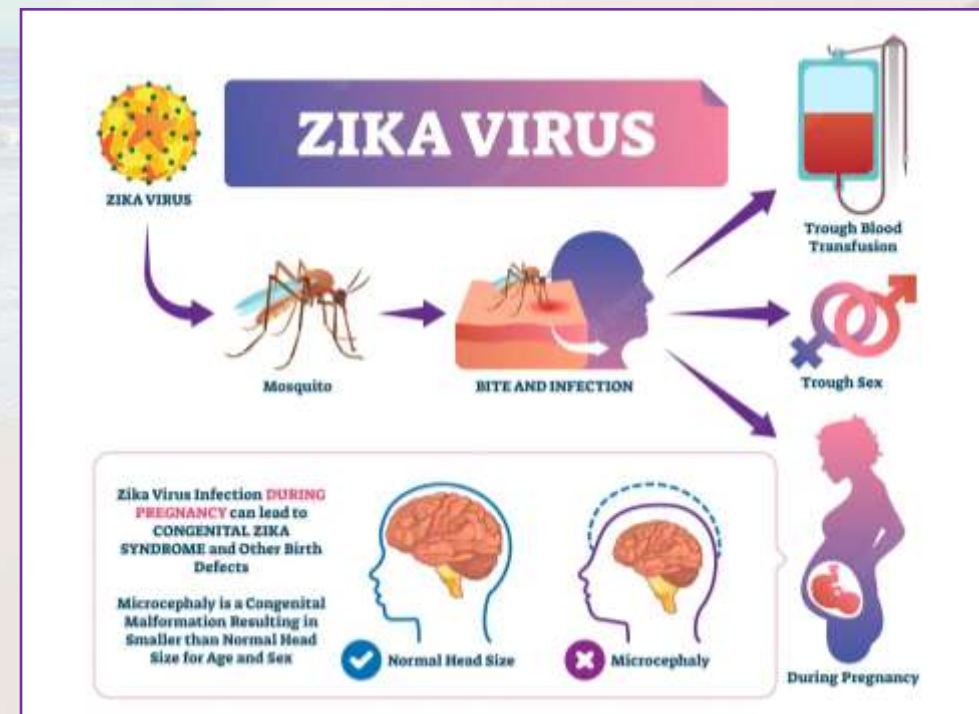
Gorączka krwotoczna Ebola

- **Gorączka krwotoczna Ebola** – choroba zakaźna, która wywoływana jest przez wirusa Ebola (nazwa pochodzi od rzeki Ebola w Demokratycznej Republice Konga), rozprzestrzenia się w Afryce Zachodniej:
 - w latach 2014–2016 w Gwinei, Sierra Leone i Liberii spowodowała śmierć ponad 10 tys. osób,
 - w Republice Konga w latach 2018–2020 zmarło blisko 2300 osób.



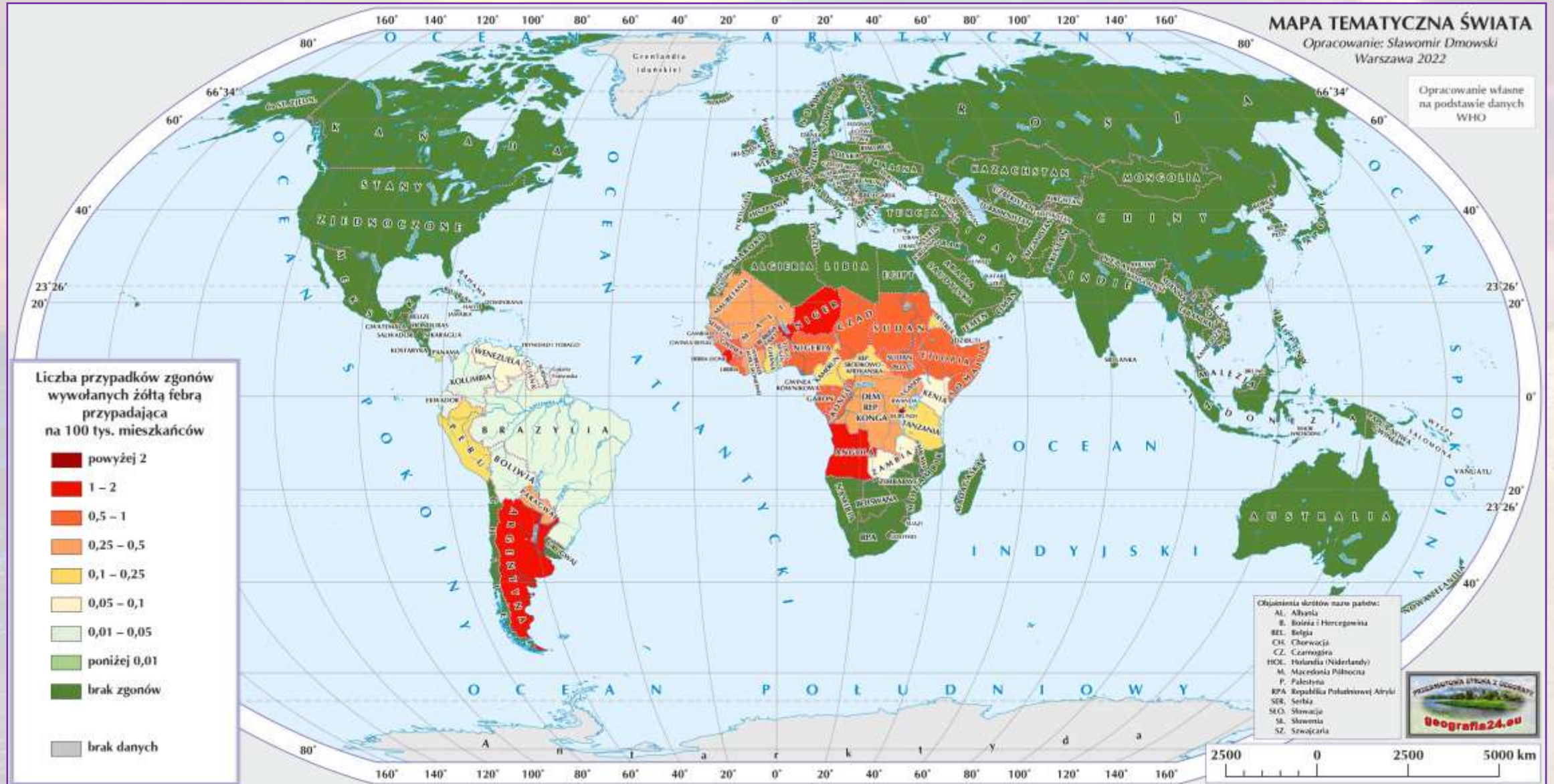
Flawiwirusy

- **Flawiwirusy** (obejmują wirusy: Zika, denga, żółtej febry – żółtej gorączki, Zachodniego Nilu, kleszczowego zapalenia mózgu) – choroby przenoszone na ludzi przez komary lub kleszcze, występujące w wielu wilgotnych regionach świata i przyczyniające się nawet do zgonów (często są one związane z zapaleniem mózgu lub opon mózgowo-rdzeniowych).
- **Wirus Zachodniego Nilu** – najmocniej rozpowszechnił się (pochodzi z Ugandy) na większości terytorium Afryki i Ameryki Północnej (poza terenami północnej części Kanady i Alaski), Europy, Południowo-Zachodniej Azji oraz Australii z Oceanią; nosicielami są ptaki i ssaki – komary przenoszą go na człowieka, doprowadzając nawet do śmierci.
- **Kleszczowe zapalenie mózgu** – choroba rozpowszechniona w strefie umiarkowanej w Eurazji (w tym liczne przypadki notowane są w Polsce) i odznaczająca się śmiertelnością na poziomie około 1%.
- **Wirus Zika** – bardzo szybko rozprzestrzenił się w ostatnich latach na świecie,
 - najwięcej przypadków notuje się w Ameryce Południowej (szczególnie w Brazylii),
 - przebieg choroby u dorosłych zwykle przebieg choroby jest łagodny,
 - powikłania neurologiczne występują u nowo narodzonych dzieci zakażonych przez matkę w czasie ciąży.



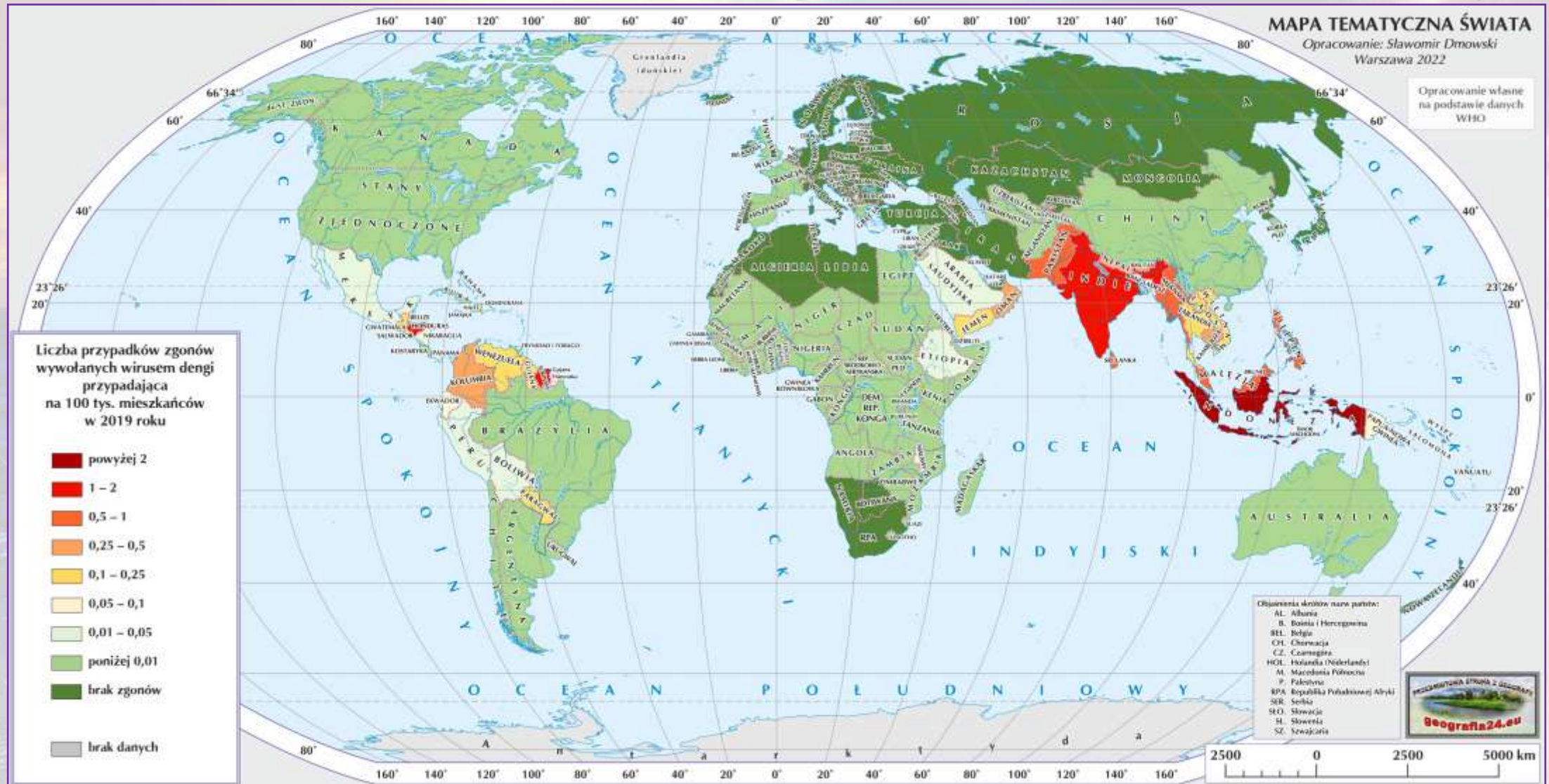
Flawiwirusy – żółta febra (żółta gorączka)

- **Żółta febra (żółta gorączka)** – wywołuje gorączkę i żółtaczkę (stąd nazwa choroby) i w ciężkich przypadkach prowadzi do śmierci głównie w Afryce Środkowej (Niger, Angola) i Ameryce Południowej – nawet 50 tys. rocznie.



Flawiwirusy – wirus dengi

- **Wirus dengi** – wykazuje największe rozprzestrzenienie na świecie – wg WHO nawet 40% ludności na świecie, zamieszkujących ciepłe i wilgotne regiony, zagrożonych jest zachorowaniem na nią.
- Corocznie choruje na nią do 400 mln osób (w Indiach, Bangladeszu i Indonezji) oraz umiera około 30-40 tysięcy osób.



Trąd

- **Trąd** – choroba zakaźna objawiająca się zmianami skórnymi i neurologicznymi (jej leczenie nie jest trudne i jest w pełni wyleczalne), na którą corocznie zapada ponad 200 tys. osób (umiera z nich około 300 osób rocznie, głównie z Brazylii, Paragwaju i innych krajów Ameryki Południowej, a także Filipin i Sri Lanki).



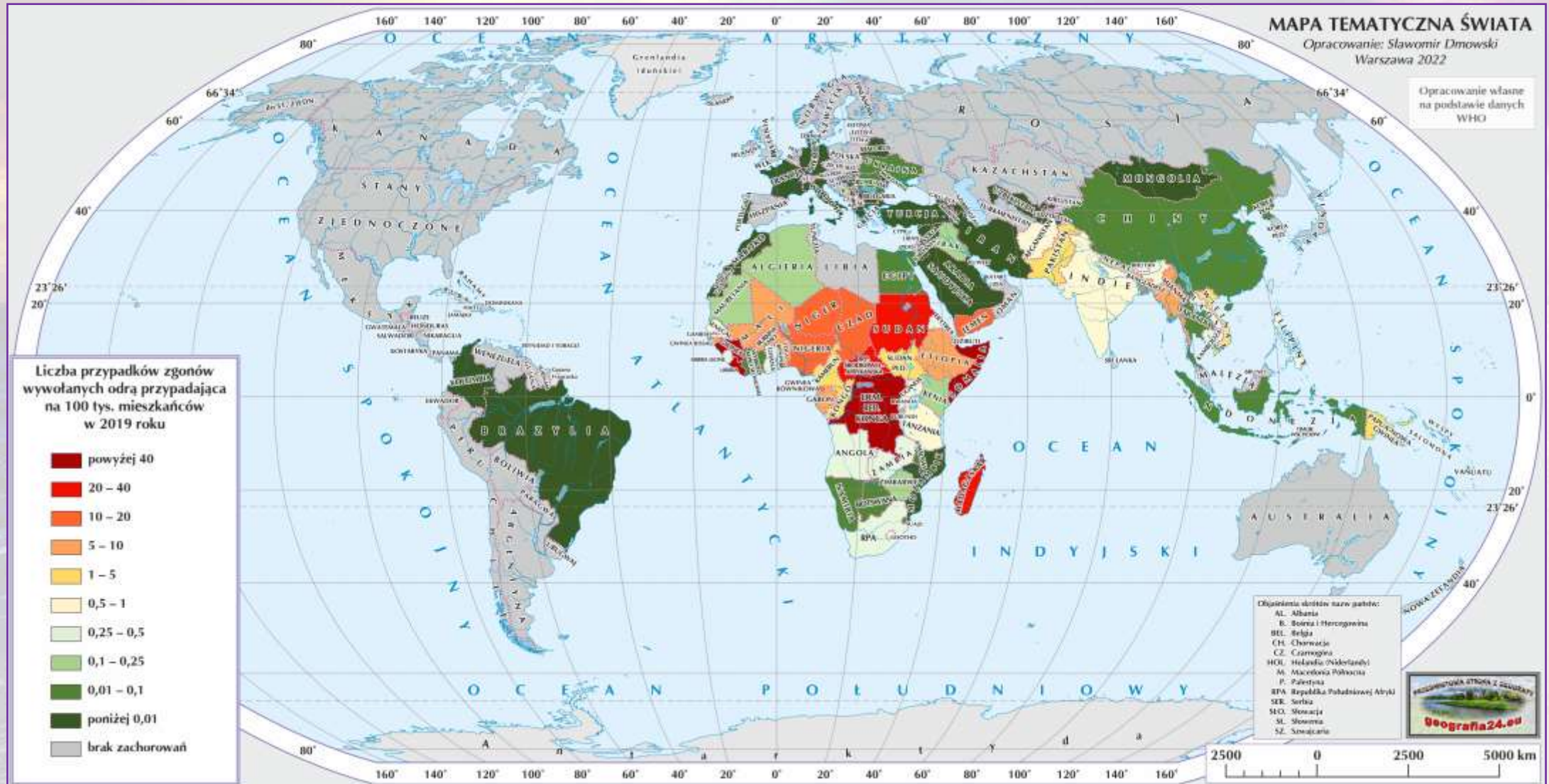
Cholera

- **Cholera** – ostra choroba zakaźna przewodu pokarmowego wywołana obecnością w organizmie ludzkim bakterii przecinkowca cholery.
 - Źródło zakażeń stanowi brudna, nieprzeznaczona woda spożywana przez biedną ludność zamieszkującą Afrykę i Azję.
 - Co roku choruje na nią do 4 mln osób, z czego do 140 tys. umiera (najwięcej zgonów notuje się w Afryce Subsaharyjskiej).



Odra

- **Odra** – wysoce zakaźna choroba wirusowa, stanowiąca zagrożenie w biednych krajach świata.
- Choroba ta rozprzestrzenia się obecnie głównie osoby niezaszczepione (np. ze względów religijnych).
 - Najwięcej przypadków śmiertelnych notuje się w Afryce (Somalia, Liberia, Demokratyczna Republika Konga i Gwinea).



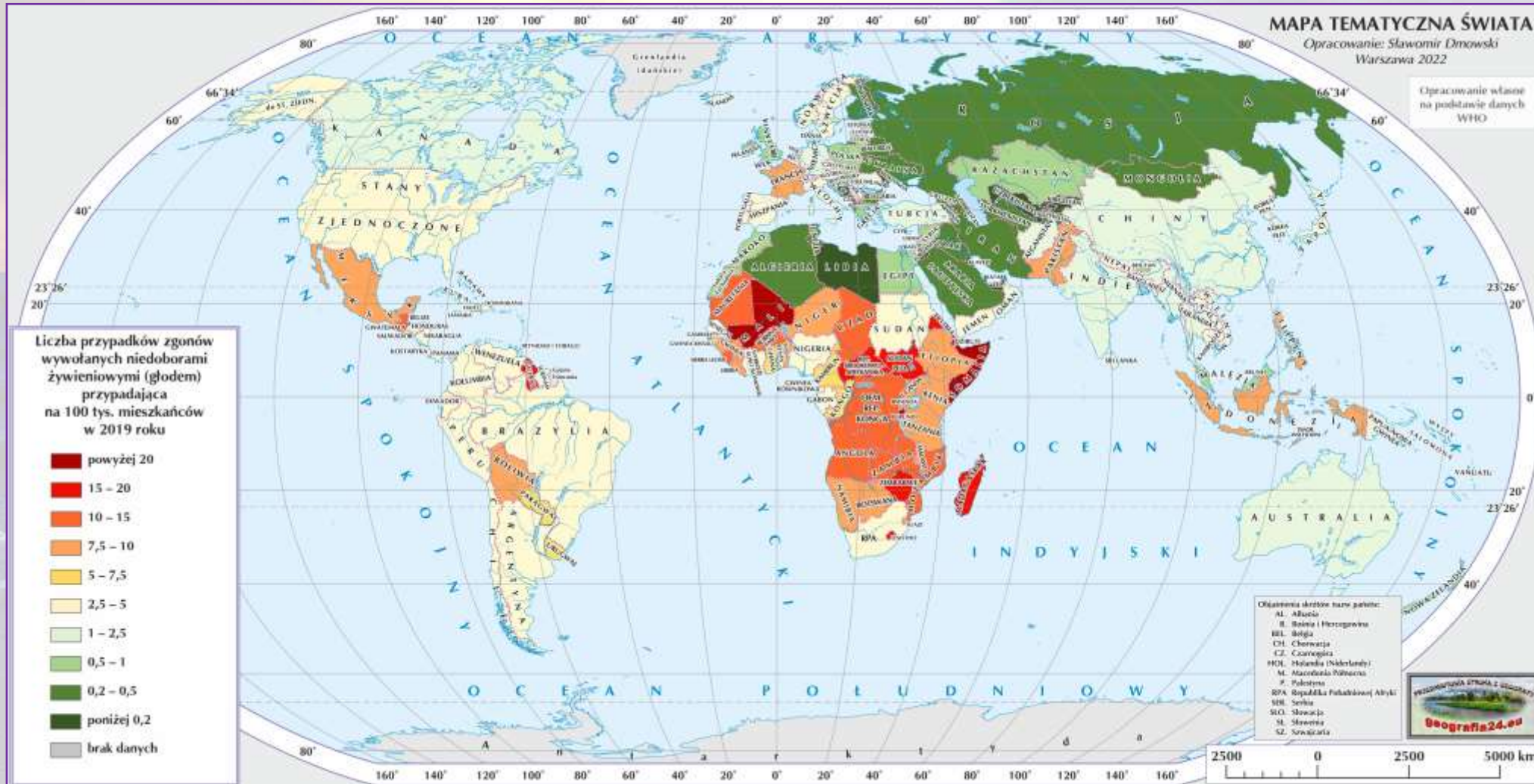
Dżuma

- **Dżuma** (“czarna śmierć”) – w przeszłości odznaczyła się największą śmiertelnością.
 - W połowie XIV wieku spowodowała ono śmierć 40-50% populacji Europy, czyli około 25 mln osób.
 - Powróciła ona w drugiej połowie XVII wieku w postaci Wielkiej Zarazy w Londynie powodując 100 tys. zgonów.
 - Obecnie dżuma występuje sporadycznie w niektórych rejonach Afryki, Azji, Ameryki Południowej oraz pojawia się sporadycznie w USA.



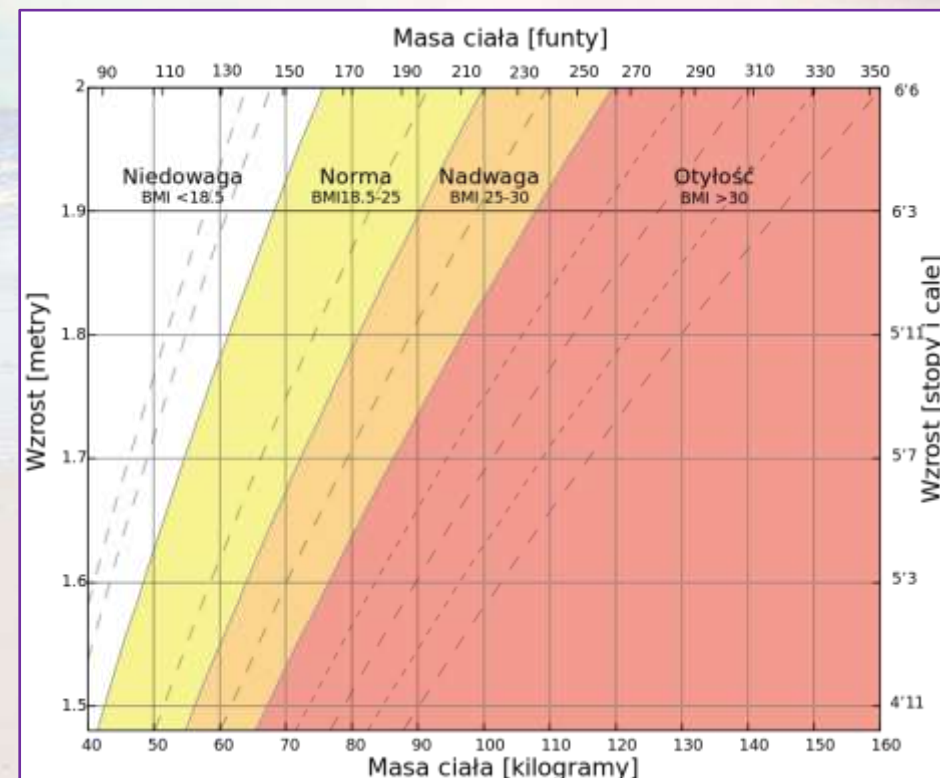
Głód i niedożywienie w krajach słabo rozwiniętych

- W wielu krajach głód i niedożywienie powoduje zgony wywołane niedoborami żywieniowymi (najwięcej w Afryce).
 - Często dotyczy kobiet ciężarnych z najbiedniejszych krajów świata oraz nie pozostaje bez wpływu na rozwój płodu.
 - W takich krajach najczęściej rodzą się dzieci z niską masą urodzeniową (noworodki mające poniżej 2500 g).
 - Dzieci takie są słabsze i bardziej podatne na choroby.



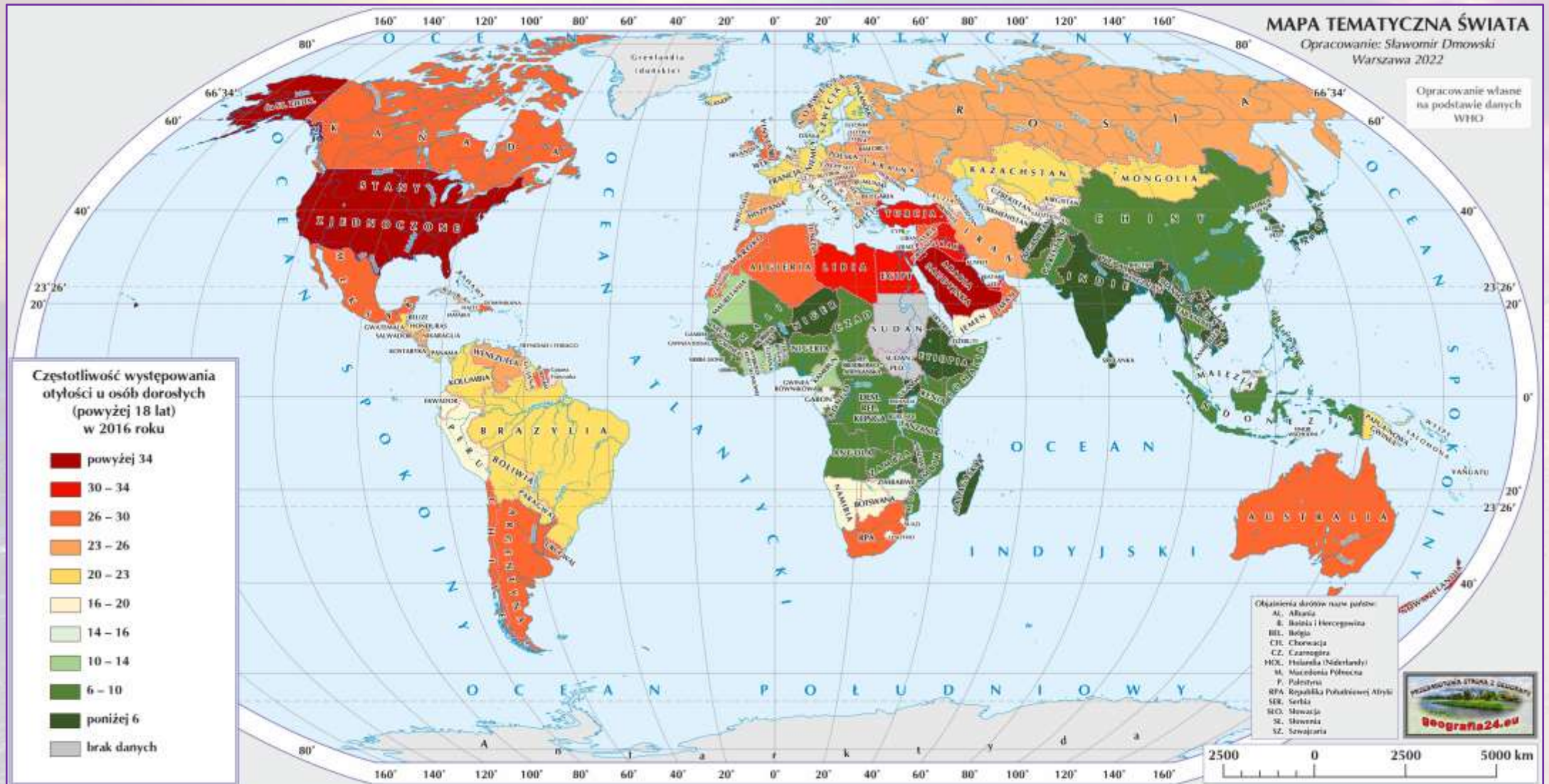
Nadwaga i otyłość

- W celu precyzyjnego określenia czy mamy do czynienia z nadwagą czy otyłością najczęściej (poza dziećmi u których stosuje się siatki centylowe) wykonuje się pomiar zalecany przez WHO o nazwie **BMI (Body Mass Index – wskaźnik masy ciała)**.
 - **Nadwaga** – nadmiar tkanki tłuszczowej w organizmie w stosunku do beztłuszczowej masy ciała występujący w stopniu umiarkowanym.
 - Wskaźnik BMI jest większy od 25.
 - **Otyłość** – nadmiar tkanki tłuszczowej występujący w stopniu zaawansowanym.
 - Wskaźnik BMI jest większy od 30.



Otyłość na świecie

- Na świecie istnieją liczne państwa, gdzie znaczny odsetek ludności cierpi na otyłość – najwięcej:
 - w krajach wysoko rozwiniętych, np. w USA, Kanadzie, Australii, Niemczech, Wielkiej Brytanii oraz Grecji;
 - które w ostatnich latach szybko się bogaciły, np. Turcja, Arabia Saudyjska, Kuwejt.



Nadwaga i otyłość – przyczyny i skutki

■ **Główną przyczyną nadwagi i otyłości jest nadmiar cukru oraz tłuszczu w pożywieniu (nałóg do “fast foodów”) połączony z niewielką aktywnością ruchową oraz stresem.**

■ **Skutkiem nadwagi lub tym bardziej otyłości, podobnie jak niedożywienia, mogą być poważne problemy ze zdrowiem, m.in.:**

- choroby układu krążenia,
- cukrzyca,
- astma i bezdech nocny,
- choroby zwyrodnieniowe kości,
- dolegliwości stawowe,
- choroby dziąseł i paradontoza,
- żylaki,
- depresja,
- nowotwory.



Profilaktyka chorób

- Dzięki skutecznej profilaktyce w krajach wysoko rozwiniętych niemal zupełnie został rozwiązany problem chorób zakaźnych poprzez:
 - **stosowanie szczepionek** (niemal we wszystkich krajach świata) przeciw np.:
 - gruźlicy,
 - odrze, śwince i różyczce,
 - tężcowi, błonicy i krztuścowi,
 - **poprawa warunków bytowych,**
 - **edukacja prozdrowotna,**
 - **zwiększanie świadomości społecznej w zakresie zapobiegania szerzenia się chorób,**
 - dotyczy to szczególnie edukacji w zakresie HIV/AIDS (niewiedza w krajach biednych jest główną przyczyną rozprzestrzeniania się wirusa HIV).
 - **promocja zdrowia poprzez:**
 - zachęcanie do właściwego odżywiania się,
 - zwiększanie świadomości związanej ze skutkami palenia papierosów i picia alkoholu i spożywania lub używania wszelkich innych środków uzależniających (w tym narkotyków, dopalaczy).

2019-nCoV
KORONAWIRUS Z WUHAN

PZH NARODOWY INSTYTUT
ZDROWIA PUBLICZNEGO
od 1918 r.

Sposoby ograniczania ryzyka zakażenia KORONAWIRUSEM



UMYJ RĘCE

- po kaszlu lub kichaniu,
- podczas opieki nad chorym,
- przed, w trakcie i po przygotowaniu posiłku,
- przed jedzeniem,
- po skorzystaniu z toalety,
- kiedy ręce są widocznie zabrudzone,
- po pracy ze zwierzętami lub odpadami zwierzęcymi.

Często przecieraj ręce chusteczkami do dezynfekcji na bazie alkoholu lub myj ręce wodą i mydłem.



STOSUJ ZASADY BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOSCI

- dokładnie gotuj mięso i jajka,
- używaj oddzielnych desek oraz noży do kręcenia surowego mięsa oraz gotowanego pożywienia,
- umyj ręce między kontaktem z surowym i gotowanym pożywieniem,
- nie spożywaj mięsa pochodzącego z niewłaściwego źródła, mogące pochodzić od zakażonych zwierząt.

Ugotowane i prawidłowo przyrządzone produkty mięsne można bezpiecznie spożywać, nawet jeśli pochodzą z obszarów, na których występują ogniska zachorowań.

WIĘCEJ INFORMACJI

www.gis.gov.pl

Zapraszamy na stronę internetową Głównego Inspektoratu Sanitarnego, gdzie znajdują Państwo aktualne dane, zalecenia i informacje dotyczące koronawirusa z Wuhan.



CHROŃ SIEBIE I INNYCH PRZED ZACHOROWANIEM

- podczas kaszlu i kichania zamykaj usta i nos zgiętym łokciem lub chusteczką. Chusteczkę natychmiast wyrzuć do kosza i umyj ręce lub zastosuj płyn dezynfekujący,
- unikaj bliskiego kontaktu z każdym, kto ma gorączkę i kaszel,
- unikaj spulchnia w miejscach publicznych.

Jeśli masz gorączkę, kaszel i trudności z oddychaniem zwróć się o pomoc do lekarza. Przekaż mu informacje o miejscach i czasie swoich ostatnich podróży. Noś maseczkę!



PODRÓŻUJ BEZPIECZNIE

- unikaj podróży, jeśli masz gorączkę i kaszel,
- unikaj bliskiego kontaktu z osobami, które mają gorączkę i kaszel,
- często myj ręce wodą z mydłem oraz stosuj płyn do dezynfekcji rąk na bazie alkoholu,
- unikaj dotykania oczu, nosa i ust,

▪ podczas kaszlu lub kichania zakryj usta i nos zgiętym łokciem lub chusteczką. Natychmiast wyrzuć chusteczkę i umyj ręce,
▪ jeśli zdecydujesz się nosić maseczkę, upewnij się, że zakrywa ona usta i nos. Unikaj dotykania załotonej maski. Niezwłocznie wyrzuć po każdym użyciu maseczkę (jednorazowego użytku) oraz umyj ręce po zdjęciu maseczki,
▪ unikaj jedzenia niedogotowanego pożywienia,
▪ unikaj kontaktu z chorymi zwierzętami.

Jeśli zachorujesz podczas podróży, poinformuj o tym obsługę i zgłoś się natychmiast po pomoc lekarską.

Dostępność i poziom usług medycznych

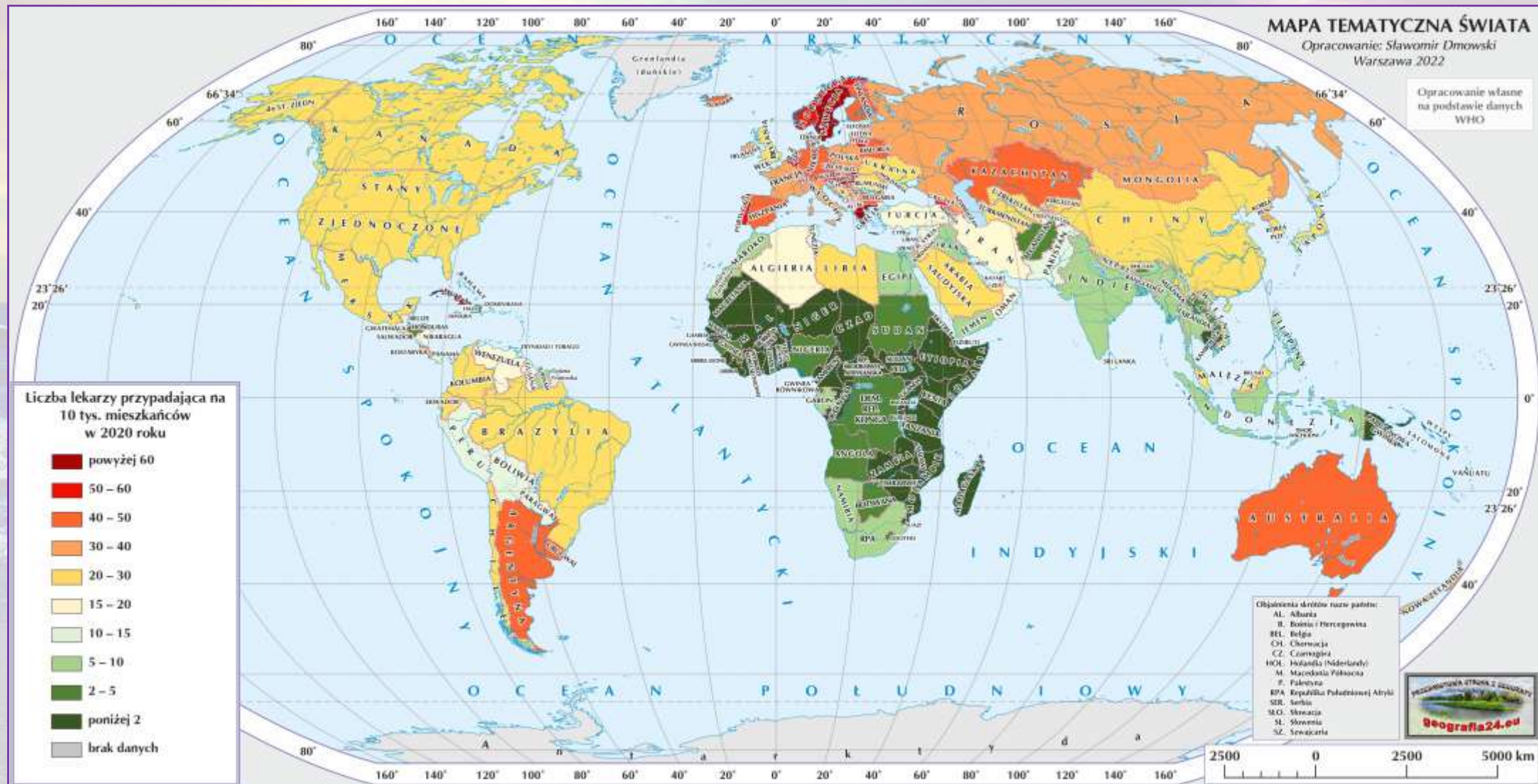
- Stan zdrowia ludności w poszczególnych krajach lub regionach świata w głównej mierze zależy od takich mierników jak dostępność i poziom rozwoju usług medycznych.
 - Mierniki te są ściśle powiązane z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zasobnością finansową.
- Odpowiednio wysoki poziom tych mierników gwarantuje realizację określonych celów, wynikających z potrzeb społeczeństw w różnych regionach.
 - Niestety na tle świata występuje bardzo duże zróżnicowanie tych mierników.



Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. mieszkańców

- Najniższe wartości lekarzy przypadające na 10 tys. mieszkańców występują w krajach słabo rozwiniętych.
- Polska plasuje się w środku, pomimo że aspirujemy do bycia krajem wysoko rozwiniętym – w wielu krajach wysoko rozwiniętych wskaźnik ten jest wyższy – najwyższy w państwach takich jak:

- Kuba,
- Monako,
- Szwecja,
- Grecja,
- San Marino,
- Belgia,
- Węgry,
- Portugalia,
- Austria,
- Gruzja,
- Litwa,
- Norwegia,
- Urugwaj,
- Finlandia,
- Białoruś.

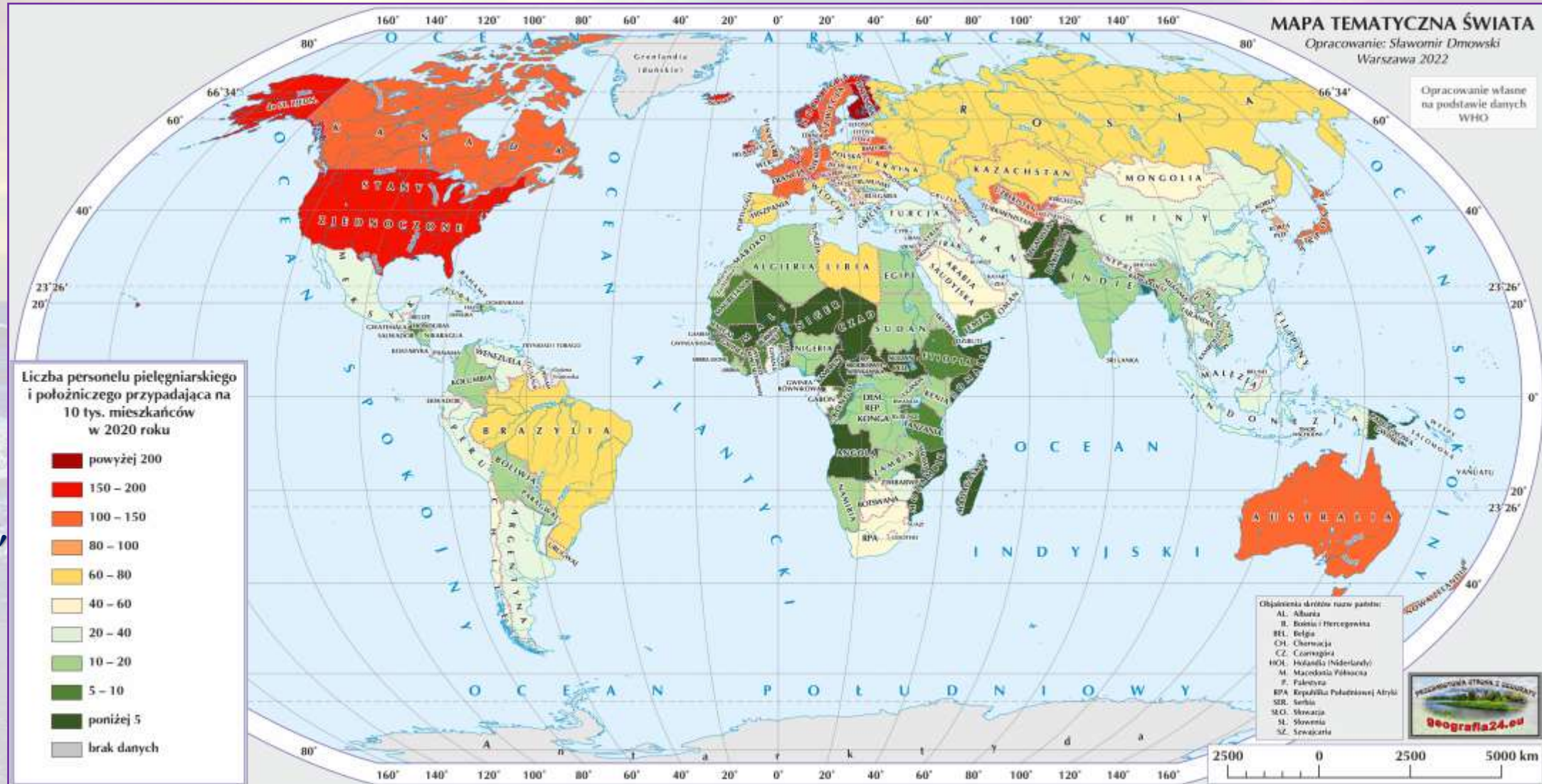


Liczba personelu pielęgniarstwa i położniczego przypadająca na 10 tys. mieszkańców

Na świecie występuje także znaczna (podobna) dysproporcja w zakresie liczby pielęgniarek i położnych przypadających na 10 tys. mieszkańców.

Najwyższe wartości przypadają na:

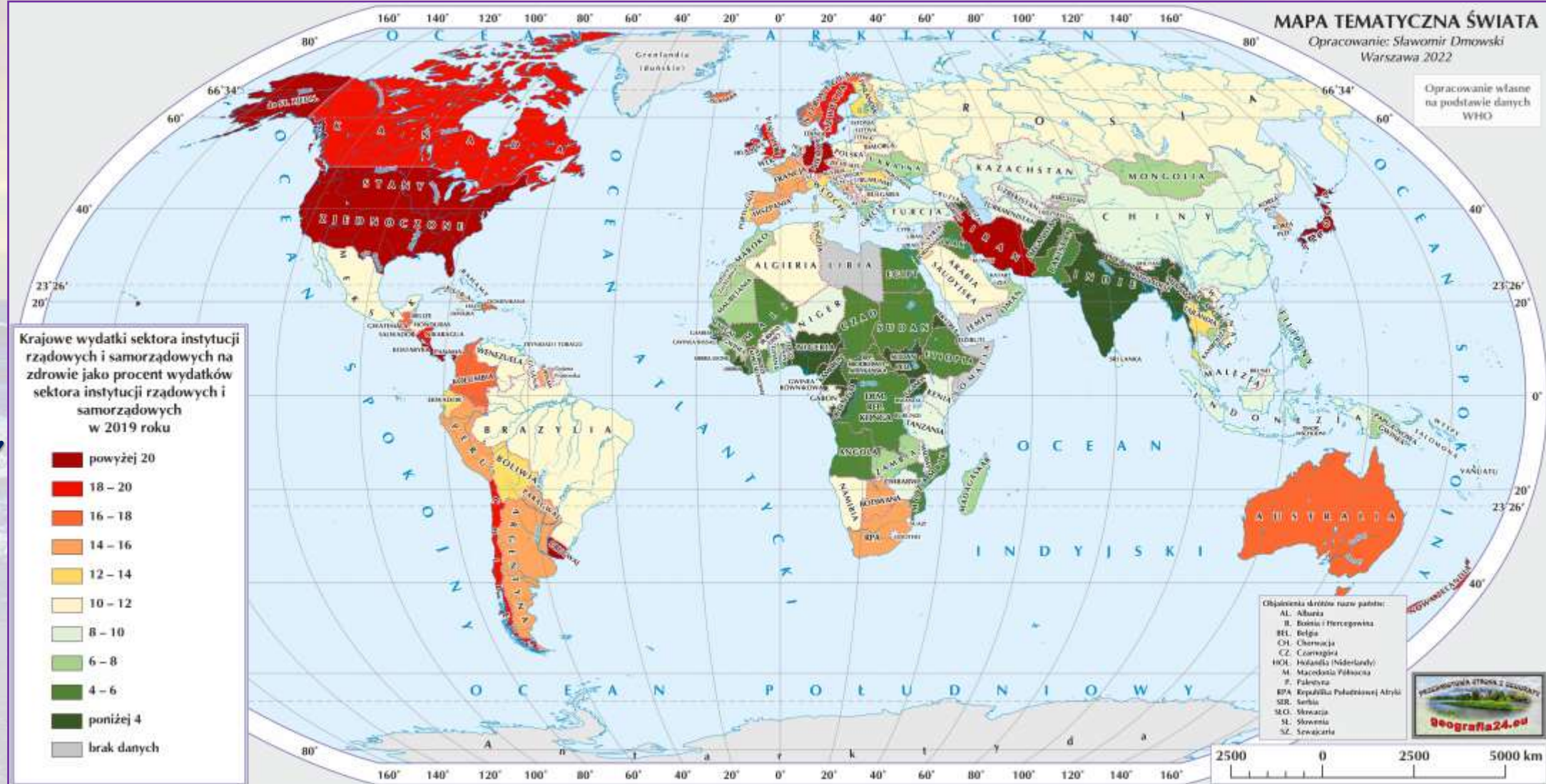
- Seszele,
- Finlandia,
- Monako,
- Belgia,
- Norwegia,
- Szwajcaria,
- Irlandia,
- Islandia,
- USA,
- Niemcy,
- Australia,
- Luksemburg,
- Izrael,
- Japonia,
- Szwecja.



Wydatki w dolarach na zdrowie i opiekę medyczną w przeliczeniu na 1 osobę

- Wydatki z publicznych środków na zdrowie i opiekę medyczną w przeliczeniu na 1 osobę mają wpływ na jakość świadczonych usług medycznych (z reguły – im wyższe finansowanie tym lepsza opieka medyczna).
- Najlepiej finansowane są usługi w takich państwach jak (Polska niestety odbiega nieco od Europy Zachodniej):

- Japonia,
- Kostaryka,
- San Marino,
- Panama,
- USA,
- Iran,
- Irlandia,
- Niemcy,
- Urugwaj,
- W. Brytania,
- Malediwy,
- Szwecja.



KONIEC



**Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)**

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

**WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -**